

ZSIDÓ ÉLET

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, VII., ERZSÉBET-KÖRÜT 18.
TELEFON: 1-363-61.

FELEKEZETI HETILAP
SZERKESZTETTE 1933—1937.
KECSKEMÉTI VILMOS

ELŐFIZETÉSI ÁR:
FÉLÉVRE 10 PENGÓ
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGÓ

A képviselő úr

szükségesnek tartotta, hogy beszé-
dében, mellyel a mezőgazdasági mun-
kások öregségi biztosítására vonat-
kozó javaslat parlamenti vitájában
résztvett, elmondja egyuttal vélemé-
nyét a zsidóságról is. „Faj-e a zsi-
dóság, vagy felekezeti?” tette fel a
kérdést a képviselő úr „mert a zsi-
dóság azt állítja, hogy felekezeti. De
ha felekezeti, akkor miért nincsenek
zsidók a mezőgazdasági cselédek és
törpebirtokok között?”

Ugy látszik, a szóbanforgó ülésen
nem voltak jelen a parlament zsi-
dóvallású tagjai, legalább is azok
nem, akiket a zsidókérdésnek ebben
a formában és hangnemben való fel-
vetése oly mértékben érint, hogy ér-
demesnek tartják rá válaszolni.
Mert, ugyebár, erre a naiv és igen
nagy mértékű tájékozatlanságot el-
áruló kérdésre igen könnyű lett
volna megadni a feleleteket? El le-
hetett volna mondani a képviselő úr
okulására, hogy azzal, hogy a ma-
gyar zsidóság a mezőgazdasági
munkásság és kisbirtokosság sorá-
ban oly gyéren jelentkezik, aligha
lehet fajji jellegére következtetni,
még kevésbé szolgálhat ez a téry
annak igazolásául. Meg lehetett
volna mutatni ennek bizonyítására
és az állítás megdöntésére Palesz-
tina lakosságának foglalkozási ágak
szerint összeállított statisztikáját,
mely minden kétséget kizáróan ok-
tatta volna ki a képviselő urat ar-
ról, hogy ott például úgy a föld-
munkások, mint a kisbirtokosok kö-
zött igen jelentékeny százalékban
találhatók a zsidók. Sőt ezek a zsi-
dók még csak nem is azzal kezdték,
hogy a megművelésre váró földet
felszántották, bevetették és a ter-
mést learatták, hanem a földműve-
lés céljaira teljesen alkalmatlan ter-
ületeket, mocsarakat, sivatagrésze-
ket, sziklás, köves hegyoldalakat
tettek előbb — sokszor életük felül-
dozásával, de legalább is egészségé-
gük veszélyeztetésével — termővé.

Zöld tábornok ünnepzése

Megalakult a Független Hitközségi Párt

Mindenki, aki ismeri a Pesti
Izr. Hitközség belső életének alu-
kulását és nyílt tekintettel, elfogu-
latlan bírálattal kísérte az utóbbi
hónapok eseményeit, tisztában
volt azzal, hogy az a visszafojtott,
de egyre nagyobb méreteket öltő
elégedetlenség, mellyel a hitköz-
ség tagjainak nagy tömegei a
jelenlegi rezsim működését kísérték,
előbb utóbb *nyílt küzdelemre*
fognak vezetni, a jelenlegi veze-
tőség és az elégedetlen tömegek
között. Az elégedetlenség okait
ehelyütt nem akarjuk részletezni;
számtalan cikkünkben foglalkoz-
tunk azokkal. Most csupán arra

szorítkozunk, hogy bejelentsük:
*megalakult a Független Hitköz-
ségi Párt, mely céljaul a hitköz-
ség jelenlegi egészségtelen belső
életének alapos megreformálását
tűzte ki céljaul és ennek biztosí-
tására oly vezetőséget akar a Hit-
község élén látni, mely alkalmas
arra, hogy az ügyeket általános
bizalomtól kísérve, a mai komoly
időknek megfelelő módon és szel-
lemben vezesse.*

Február 26-án *sióagárdi Zöld
Márton* tábornok tiszteletére bará-
tai és tisztelői társas vacsorára
gyűltek össze abból az alkalomból,
hogy a képviselőház a tűzharcos

Ebből a példából kiindulva azután
rá lehetett volna vezetni a képv-
selő urat arra is, hogy tehát annak,
hogy nincs vagy alig van Magyar-
országon zsidó földmunkás és kis-
birtokos, egészen más okai vannak,
mint a zsidóság fajji jellege. Így
voltak korábban olyan törvények
és pedig évszázadokig érvényesek,
melyek a zsidó számára a földszer-
zést egyáltalán lehetetlenné tették
és a föld termésének értékesítésé-
ben engedtek számára csupán sze-
repet. Még letelepedni is csak a
földesúr engedélyével volt joga,
mely jogot a földesúr tőle bármikor
meg is vonhatta, hiszen a letelepe-
dés lehetőségét éppen azért adta
meg számára, mert tudta, hogy meg
fogja vásárolni földjeinek termé-
nyeit, a falu hulladékát és ezzel el
fogja látni a terményeknek a ter-
meltől a fogyasztóhoz juttatásának
azt a munkáját, melyet nemzsidó
nem is igen vállalt. Meg lehetne
mondani, hogy ugyanabból az ok-

ból akad oly kevés zsidó a föld-
munkások és kisbirtokosok között,
amelynek következtében oly gyér a
zsidó állami, városi, közigazgatási
tisztviselők, bírák, aktiv katonatisz-
tek és vidéki kaszinótagok száma
Hogy bizonyos törvényes korlátok
és társadalmi tilalomfák állottak el
a zsidóság útját a foglalkozási ágak
egy része felé haladó útjában és te-
relték más életlehetőségek és élet-
formák közé.

Ezt mondhatták volna el a többi
között a képviselő úrnak a parla-
ment zsidó tagjai. Bár talán igazuk
lett volna akkor is, ha jelen lettek
volna és mégsem mondták volna el.
Mert a képviselő úr nyilván nem is
várt a kérdésére választ. A képv-
selő úr kérdésével csupán az általa
képviselet korszellemnek óhajtott hó-
dolni, mely egyaránt zsidókérdést
esinál a földmunkások öregségi biz-
tosításából és a biciklirendszamok
bevezetéséből.

javaslatot elfogadta. A kiváló katona barátai a vaesorán Zöld tábornokban a rangban legidősebb zsidó vallású frontharcos katonatisztet akarták üdvözölni, felhasználva az alkalmat, hogy vele szemben együttérzésüknek adjanak kifejezést a Zsidó Élet munkatársa előtt legutóbb tett és nagy port felvert nyilatkozatáért.

A vaesorán nagy tömegekben jelentek meg hittestvéreink, soraikban a felekezeti élet sok kiválósága.

Az emelkedett hangulatú vaesora végén a jelenlevők Steiner Mór kormányfőtanácsost kívánták hallani, aki az általános kívánságnak engedve, felszólalt és beszédében felvázolta mindazokat a kifogásokat, amelyeket a „Zsidó Élet”, a zsidó közvélemény a hitközségi vezetősé jelenlegi szellemével szemben támaszt, úgy a kíméletlen adóztatást, az antidemokratikus választójogot, az adminisztráció túlméretezését és főleg az egész végrehajtó hatalomnak egyetlen ember kezében való összpontosítását.

— Ha mélyen tisztelt Uraim — fejezte be nagyszerű beszédét Steiner Mór — Önök is ezt akarják, hogy

a pesti hitközség ne süllyedjen le egy hasznát hajtó vállalat nivójára s elősegítik a mai rendszer megdöntését, úgy tömörüljünk egy szervezetbe s mondjuk ki a független hitközségi párt megalakulását s a jelenlevők képviseljük az új párt intéző bizottságát.

A nagyszámú, de szétforgácsolt ellenzéki érzelmi hittestvéreknek legyen egy pártjuk, ahol tömörülhetnek, mert ebben van az erő s akkor nincs aki ellentudjon állni beesületes törekvéseinknek.

A helyesséssel többször félbeszakított, nagy hatást keltett beszéd után dr. Hoffmann Dezső ügyvéd a kiváló jogász emelkedett szövegekre alapos érvekkel alátámasztva bírálta a hitközség jelenlegi vezetőségének gesztióját, majd indítványozta, hogy a jelenlevők mondják ki a Független Hitközségi Párt megalakulását.

Az indítványt nagy lelkesedéssel fogadták el és nyomban 100 tagú intéző bizottságot választottak, melynek elnökévé Szegő Béla vezérigazgatót, társelnökévé Steiner Mór kormányfőtanácsost választották meg.

Azután Schuller Jenő mérnök köszöntötte Zöld tábornokot, a világháború legendás és vitéz katonáját, majd Zöld tábornok köszöntötte meg az iránta megnyilvánuló szeretetet. Beszédében ő is rátért a hitközségben uralkodó

visszás helyzetre s nagy taps közepette állapította meg, hogy rendszer és személyváltozásra volna szükség. Ezen célok megvalósítása érdekében szívesen küzd az ellenzékkel, minden sarzsi nélkül mint közlegény.

A társas vaesora résztvevői azzal az érzéssel távoztak, hogy a pesti hitközség jelenlegi rezsimjének likvidálását célzó folyamat most már nyitott is megindult.

h. gy.

Dr. Biedl Samu halála

Ismét szegényebb lett a magyar Izrael egy oly egyéniséggel, mely hatását állandóan érezte az egész zsidó közéletben. váratlanul, munkaképessége teljében, élete delén meghalt dr. Biedl Samu gyáros, a szegedi községkerület és hitközség elnöke.

Harcos, dolgos, alkotó ember volt egész életében. Akár mint ellenzéki politikus — a Rassay-párt szegedi csoportjának egyik vezetője és törvényhatósági tagja harcol a polgári jogegyenlőségért —, akár az Országos Iroda harcaiban vesz részt dr. Mezey Ferenc és dr. Baracs Károly oldalán a Pesti Hitközség ellen, mindig meggyőződése vezetik. Ez irányítja, amikor teljes mellet áll ki a méltatlanul meghurcolt Lőw Immanuel igazságvédelmében és ennek jegyében küzd, mint vitéz katona a világháborúban, számos kitüntetéssel és százasdi rangot szerevezve.

Országos gyász kísérte szerdán délben utolsó útjára a szegedi templom előcsarnokából. Hatalmas gyászoló közönség vette körül a ravatalt, melynek soraiban ott álltak dr. Imecs György főispán, dr. Pálffy József polgármester, Buócz Béla főkapitányhelyettes, gróf Apponyi György és dr. Bródy Ernő képviselők, az összes felekezetek képviselői, a város tisztviselői és a társadalmi egyesületek küldöttei, valamint a vidéki hitközségek és a községkerületek elnökei és a Biedl gyárnak sokszáz tisztviselője és munkása. Az Országos Irodát Szántó Jenő alelnök és dr. Bakonyi László főtitkár, a Pesti Hitközséget dr. Dési Géza alelnök és Eppler Sándor főtitkár, a Budai Hitközséget

Vető Sándor és Kammer Vilmos előljárók képviselték.

Dr. Lőw Immanuel megrázó erejű gyászbeszéde után felhangzott a kórus gyászenéke, majd kocsi a temetőbe, ahol dr. Fränkel Jenő rabbi mondott a zsidó szociális és kulturális intézmények, dr. Papp Róbert a szegedi hitközség és községkerület, Szántó Jenő az Országos Iroda, a kongresszusi zsidóság és a szeminarium vezérelő-bizottsága, dr. Dési Géza a Pesti Hitközség, dr. Bródy Ernő a Rassay párt, dr. Bodnár Géza a szegedi ügyvédi kamara, Grosz Marcel a Kereskedelmi és Iparkamara, dr. Bodnár Géza a barátok és végül Biedl egy munkása a munkások nevében mondott búcsúztatót.

Dr. Bernáth Miklós beiktatása

Vasárnap, febr. 27-én iktatták be a zuglói templomkörzet rabbiszékébe dr. Bernáth Miklóst, a zsidó fiúgimnázium kiváló tanárát. Az ünnepi díszbe öltözött templomban helyet foglalt a Pesti Izr. Hitközség rabbisága, előljárósága, a Chevra küldöttsége, a zsidó gimnáziumok tanári kara, a zuglói körzet vezetőisége és tagjai.

Az újonnan megválasztott rabbi elé tórákkal vonultak a tanács-teremben, ahonnan az énekkar hangjai mellett jött be Bernáth dr. a templomba.

Ábrahámsohn Manó főkantoreneke után dr. Hevesi Simon vezető főrabbi iktatta be tisztségébe az új körzeti rabbit, beszélt a frigysátor szent berendezési tárgyairól, mely jelentőségükről, mint amelyek szimbolizálják a rabbi tevékenységét. Beszéde végén megáldotta volt tanítványát.

Dr. Bernáth Miklós mesteri székfoglalójában a zsidóság mai sorsáról szövegezte benne a pap feladatairól. Imával végezte beszédét.

A templomi ünnepség a díszteremben folytatódott, ahol küldöttségek köszöntötték a körzeti rabbit.

és bélyegalbum a jegyzéket érdeklődőknek bérmentve küld ABONYI JENŐ bélyegterjesztése. Budapest, IV, Váci-u. 45. szám. Telefon: 126-336.

Bélyeg

Mit mondott egy német lelkész ötven év előtt a zsidókról?

„Az üdv a zsidóktól jön”

E prédikációt Wágner C. lelkész, a sypdenhami ev. község lelkésze mondotta ötven évvel ezelőtt a barnessi béketemplomban — de ma is aktuális.

Nagyon időszerű mondás most az, hogy „Az üdv a zsidóktól jön!” Az Úr evangéliumában is benne van e mondás és időszerű, bár a kor szellemével ellentétes állítást képez.

— „Minden üdv a zsidóktól jön — mondja Krisztus. És a mi napjainkban vajjon mit hallunk? Azt mondják, hogy a rossz — nem, minden rossz a zsidóktól származik: ezt halljuk, ezt olvassuk mindennap, de az igaz keresztény örökdedik attól, hogy ezt a zaggya kiáltást hangoztassa, hogy minden rossznak a zsidók az okai. A józan hívők tudják, hogy vannak keresztény uszorások, keresztény csalók, népámítók is, és szívükre veszik a próféta beszédét.

Mindenki a saját bűneiről beszéljen!

— Hát nem kell a keresztény népet azzal vádolnunk, hogy éppen a zsidók ellen olyan sokat vétkezett? Hát nem gyűlölték, üldözték, átkozták és gyilkolták a keresztények gyűlöletes módon évszázadokon keresztül a zsidókat? Nem Luther volt az, aki súlyos váddal lépett fel a papok, püspökök és szerzetesek és a középkor egész egyháza ellen, hogy úgy bánnak a zsidókkal, mintha kutyák s nem emberek lennének? Megfeledeztek az evangéliumi mondásról, hogy: „az üdv a zsidóktól jön!”

Azért teljesedik be most rajtunk a szentírás szava. Amivel bűnhödünk, azzal büntettünk! Az Isten nem engedte meg, hogy kigúnyolják, pedig a keresztény népek az Istent gúnyolták a zsidók üldözésében.

„Az üdv a zsidóktól jön!” — Ezt mondta a Megváltó és igazat mondott. Izrael története háromszor is megerősíti ezt. Már Krisztus előtti időben is elismerték ezt. Pál apostol. római levelében e kérdésre, hogy: Mi előnyük van

a zsidóknak? így felelt: Valóban igen sok: először rájuk van bízva az isteni kinyilatkoztatás! A második fejezetben így folytatja: A zsidóké a gyermekség öröme, a törvény szentsége, az istentisztelet fensége, az ígélet földje!”

Ebben van meg cimmondatunknak teljes igazolása! A próféta azt akarja megvilágítani a nazaréti szamaritanusok előtt, mikor felkiáltott: „Az üdv a zsidóktól jön”.

Nem az egyiptomiak, chaldaeusok, rómaiak, görögökre, hanem a zsidókra van bízva az isteni kinyilatkoztatás. A zsidók vették át az élő Istennek, Jehovának, kinyilatkoztatását és ők őrizték Ábrahámától kezdve Maleachig. A zsidók voltak a „szent gyermekség” (Mos. II. Jerem. 31.26) választott népe az ő ősapáikkal kötött az Isten szent szövetséget a föld népének áldására.

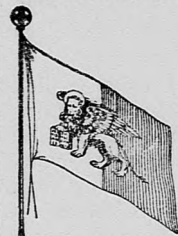
Az Isten szolgálója, az ótestamentum közvetítője is a zsidó Mózes volt, aki a Sinai hegyen átvette a szeretet törvényét az Istentől s e szeretet bizonyosságul adta Izraelnek az ígélet földjét. Igen, kedveseim! A tizparancsolat, amelyet Mózes útján az Istentől kaptunk, még ma is minden keresztény ház erkölcsi alapját képezi. Ezen alapszik a család, az egyház, az iskola és az állam!...

...Nézzétek — kiáltott fel a próféta Izraelről — sötétség borította a földet, homály az embereket. De fölöttetek volt az Úr hatalma, teljes fényességben (Jesajas 60.2.). Izrael férfiai az Úr kiválasztottjai voltak, akiket a szentlélek bírhatott beszédre, a cselekvésre. (2. petri 1.) Az ő írsukat használtuk tanításnak, büntetésnek, nevelésnek az igazságságnak alapja gyanánt. (2. Pén. 36.) *Hát nem-e üdvös adománya Istennek az ótestamentum?* Gondoljatok csak a zsoltárookra, amelyekről Lord Byron azt mondja: Olyan magasak, mint az ég és oly mélyek, mint az ocean! Mily magasröptű ismerete az Istennek, milyen mély ismerete az égnek van bennük letéve. Az ókor legnemesebb költői és legnagyobb

Hetenkénti járatok PALESZTINÁBA

TRIEST-ből és GENOVA-ból

Esperia, Galilea. Gerusalemme
Marco Polo, Palestina hajókkal

Kedvezményes
társasutazás

a

Szentföldre

április 26—május 17

Dr. PATAI JÓZSEF
főszerkesztő vezetésével

Felvilágosítás és prospektus:

ADRIATICA
Tengerhajózási Társaság

Budapest, VII. Thököly-út 2.
IV., Váci-utca 4.

és Mult és Jövő szerkesztősége

Budapest, V., Vadász-u. 11.

M. N. B. eng. 915

filozófusai mennyire elmaradnak Izrael zsoltárköltője mögött.

Igen, kedves barátaim! Mi is elmondhatjuk, hogy a zsidóktól jött az üdvözítő. Ez is történeti tény és a világ népei szívükre vehetnék! Nem közületek, hanem a zsidók közül jött elő Krisztus, a világ üdvözítője! Ábrahám nemzetségéből, Dávid törzsből származott Krisztus, a zsidó Szűz Mária volt az anyja és zsidóföldön, Bethlehemben állott a bölesője...

Zsidó nyelven beszélt a válságos napokban és ihletett pereekben: egy „Hephata”-val (nyíl) meg megnyitotta a süketnéma füleit és nyelvélt és „Talihe” „Kumi”-val (Leányka kelj fel) életre hozza Jairi lánykáját, háromszoros „Abba” (Atyám) kiáltással küzd végig a Gethsemane nehéz óráját és az „Eli, eli lama asabathani” „Istenem, Istenem miért hagytál el” kiáltással ajkán halt meg. Zsidó megtisztelő címekkel halmozták el: rabbi, rabuni, Dávid fia, Messiás volt a neve és Pilátus is az igazság hirdetője lett, amikor ezt írta a keresztfára: — I. N.

R. I. (Nazaréti Jézus, a zsidók királya!)

És ki volt az a 12 aposto!?! Ki volt a 70 ifjú, akik Jézus tanát hirdették, ki volt az az 500 testvér, aki előtt a feltámadott megjelent? És az a 120 ember, akik az egy, a feltámadás után együtt maradtak, és a 3000 lélek, akit megkereszteltek pünkösöd ünnepén és az 5000 megtért férfi; nem a zsidók közül származnak-e mindezek?

És most itt áll még az üdvözítő mondása, hogy „az üdv a zsidóktól jön”. Honnan veszik a német, angol és amerikai evangéliumok terjesztői az alapot „rüködésükhöz”? Nem a zsidókhöz szövegeztet és ránk hagyott minden nyelvre lefordított bibliát terjesztjük most is? És még most is: nem-e zsidó származású apostolok kenetes tanításait hirdetjük-e napról-napra a szószékről?

A mi álláspontunkat a zsidókkal szemben — elvi és gyakorlati szempontból — revízió alá kell venni. A gyermekek nevelését összhangzásba kell hozni a zsidó gyermekekével, mert bizonyos, hogy a gyűlölet Izrael ellen csak a bérmatanítások óta kapott lábra. Tanulnunk kell Izrael történetét, mert az ifjúság aszerint foglal állást, amint oktatják, aszerint szeret vagy gyűlöl.

Tanuljátok az ótestamentumot s tegyétek szívetekre kezeteket és kérdezzétek meg magatoktól, hogy miképp érezték Izraellel szemben. Más érzelem, más gondolat támad szívetekben és agyatokban, mert látni fogjátok, hogy Isten nem hiába választotta népének Izraelt!

Ha a történetet lapozgatók, atól függ minden, hogy miképp fogják fel. *Be kell oltani az ifjú szívekbe a türelmet, a szeretetet, meg kell magyaráznunk, hogy maga Krisztus felfestése is az Isten rendeléséből történt. Akkor gyermekeink nem fogják a zsidókat Krisztus gyilkosának mondani, hanem mellüket verve, azt kiáltják ők is:*

— „Az üdv a zsidóktól jön!”

26 éve fennálló

BODNÁR

cég összes RÁDÍÓ-típusokat díjtalanul bemutatja
Részlet Csere
Vilmos császárt 60 Árjegyzék ingyen

A mult érdekességeiből

Rovatvezető: GÁLOSI SOMA

Fáy András és a biztosítási ügy

Az Első Hazai Takarékpénztár megalapítójának, Fáy András nagyszerű agilitását jellemzi azon levél, melyben 1847-ben az óbudai „Nagyérdemű Rabbi Úr”-hoz fordul.

„Hogy ismeretlen létemre is fásztó kéréssel bátorkodom, szolgáljon mentségül azon hazai szent ügy, melyben bizalmas felszólításomat intézem. A hazai első Takarékpénztár felfogva és méltá nyolva helyzetének fekvés, közlekedés és kereskedelem tekinteteinél fogva középpontosságát a hazában és ezen okból több oldalról felszólítatva a honnak oly férfiai által, kik a jövődőt megérteni képesek legközelebb mult januári Közgyűlésében egy kölcsönösségre alapítandó *Élet- vagy Kor-biztosító* intézetnek Pesten leendő felállítását határozta el.”

Ezen bevezetés után ki vannak fejtve azon „kiszámíthatatlan idvek”, melyek ilyenmő intézetek felállításával járnak. „A Rabbi úrban is olly lelkes férfit és hazafit reménylünk nyerhetni” — írja továbbá, ki az ügyet támogatja és a két kérdőpontban fel tett kérdéseket, melyek statisztikai adatok szolgáltatását kéri, meg válaszolja.

A kézzel írott és Fáy András uram sajátkezű aláírásával ellátott levél az év Szent György napjáig kér hozzá Pestre (Kalap-utca 207-ik szám) választ, — „ki is úri becses kedvezéseibe ajánlott tisztelettel maradt” stb.

A hazai közgazdaság nagyfontosságú ágát képező biztosítási ügy ebből a magból fejlődött ki.

A vallásszegők büntetése

Az óbudai 1839. évi okt. 7-iki előljárási jegyzőkönyvből.

„G. Izsák Hirsch ellen azon panasz érkezett be, hogy a húsvéti ünnepek ellen a vallási parancsolatokat megszegte.

Ezen panasz szigorú kivizsgálás után alaposnak találtatott. Ennélfogva a tisztelt községi Elöljáróság a tisztelendő Rabbínatus bevonásával panaszoltat 9 forintra megbüntette.

B. Bernát hasonló kihágás miatt

18 forintra lett büntetve. A bírság pénzeiből az iskola 10 frt, a tiszteletreméltó testvériség (Chevra Kadisa) 10 frt és az özvegyek és árvák fundusa 7 frtban részesült.

T. Salamonra rábizonyult, hogy nemzsidó koresmából vitt egy meszely bort, egy forint bírság rovattott rá.”

Földváry alispán pipái

„Nemzetes Rottenstein Mojzes Úrnak óbudai zsidó közönség hites Jegyzőjének

Ó-Budán.

Teljes bizodalmű Jegyző Úr! Tekintetes I-ső Al-Ispán úrnak hat tajtékipa ellopattak, szíveskedjen nékem azonnal azon óbudai zsidót béküldení, aki illyes kikutatásokba jártas; ha kikutatja igen jó lesz jutalmazva. Szíves-ségébe ajánlott minden készsége maradok drága Jegyző Úrnak kész szolgálja s barátja:

Hegedüs János s. k.

rendőrkapitány.

Ez a jóízű magyarsággal és rendkívül barátságos hangon írt levél mutatja, hogy rövid száz esztendő előtt mennyire kezdetleges lehetett még Pest város rendezete. A városi kapitány az óbudai zsidó községtől kért kölcsön detektívet. Bizonyára a fertálymesterek egyike volt az a nyomozó tehetség.

Gyöngyös

A gyöngyösi Chevra Kadisa megszervezése, illetve alapszabályai hivatalos megerősítése iránti törekvésekről szól egy levél. *Dávid roshakohol, Majse Polak* tivekohl és *Avrom Jakob ben Selojmo* írták alá 1819. jun. 27-én pesti kettel. Az óbudai igen jeles títulussal megrősített előljáráshoz intézték. A Chevra Kadisát városukban megerősíteni és a vármegyétől szükséges *tajkef* (jóváhagyás) megszerzése végett eljárni akarnak, oda utasították őket, hogy az óbudai zsidó község hivatalos bizonyítványával tanúsítsák, miszerint ott is létezik Chevra Kadisa és hogy minden zsidó községben szükség van rá. Nehogy az ő chevrajuk feloszlatassék, kéri ennek a bizonyítványának kiadását megjelölve benne azt is, hogy mióta létezik ilyen intézmény Óbudán.

Rabbiavatás a szemináriumban

Felemelő ünnepség színhelye volt a Rabbi-képző Intézet temploma február 21-én délelőtt. Öt fiatal papot bocsátottak újtukra, hogy új erőkkel gazdagítsák a magyar zsidóságot. Dr. Eckstein Miklóst, dr. Eisenberg Bélát, dr. Löwy Adolfot, dr. Scheiber Sándort és dr. Takács Pált.

A zsúfolásig megtelt templomban ott láttuk a magyar zsidó közélet sok előkelőségét: a Rabbi-képző tanári karát dr. Guttmann Mihály rektorral az élén; dr. Bände Zoltán, dr. Beneschofszky Imre, dr. Farkas József, dr. Friedmann Dénes, dr. Hevesi Ferenc, dr. Jakab Jenő, Mandel Sámuel, dr. Klein Ábrahám, dr. Scheiber Lajos, dr. Schwarez Benjámin, dr. Vidor Pál és dr. Wolf József rabbikat; dr. Prodán János miniszteri kiküldöttet, Wertheimer Adolfot, a Vezérlőbizottság elnökét, Vida Jenő felsőházi tagot, Eppler Sándor főtitkárt, dr. Hajdu Miklós és dr. Rosenák Miksa előjárókat, Kramer Miksát, a Chevra elnökét, dr. Endrei S. Henrik igazgatót, Szántó Jenőt, az Orsz. Iroda alelnökét, dr. Bakonyi László főtitkárt, dr. Kúnos Ignác egyetemi tanárt, dr. Szemere Samut, a Tanítóképző igazgatóját, a budai izr. hitközség előjáróságát dr. Krieszháber Adolf elnök, a VIII. ker. templomkörzet küldöttségét Vitéz Aladár elnökhelyettes vezetésével, a zuglói templomkörzet küldöttségét, a gyöngyösi, szentendrei, dunaföldvári és kaposvári hitközségek küldöttjeit.

Ábrahámsohn Manó főként az avatószóltára után dr. Hevesi Simon vezető-főrabbi mondott lendületes avatóbeszédet.

Az avatottak nevében dr. Scheiber Sándor, a tudós rabbi jelölt beszélt. Szárnyaló szónoklatában Ezékielt állította a pap példaképéül. Ezékiel — fejtette — az Istentől avatásakor könyvtekereset kap, amelyet el kell nyelnie; a könyvtekereset három szó olvasható: Kinim, vohege, vohi. A három szó valami nagy fájdalmat és szomorúságot rejteget. Jelentése: a próféta sors, a papi küldetés sok keserűséget, sok csalódást jelent, de az Isten azért adta véle a könyvtekereset: örök erőforrással és vigasztalás gyanánt. A könyv a pap életét örömmé varázsolja, amint Ezékiel bensőjében is a küldetés keserű igéi édességgé változnak át. A

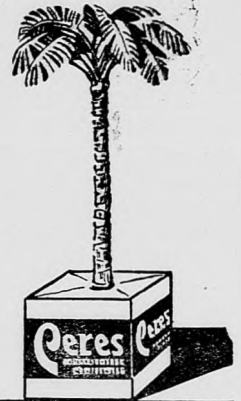
לִיהוּדִים הִיְתָה אוֹרָה וּשְׂמֵחָה וּשְׂשׂוֹן וַיִּקְרָ:

KÜLÖNÖS ÖRÖME PURIMKOR A ZSIDÓSÁGNAK, HOGY A JÓ KINDLIKET ÉS EGYÉB PURIMI SÜTEMÉNYEKET A KÖNNYEN EMÉSZTHETŐ

כֶּרֶס Ceres

MESTERSÉGES ÉTELZSIRRAL KÉSZITIK

Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres Ceres

könyv volt Ezékielnek egyedüli támasza, ezzel művelte a csodát, hogy életre támassa az exilium zsidóságát. De Ezékiel mást is tett: életével, szavaival népe számára élő példaképpé vált. Egyéni fájdalma, lelki válsága feloldódik nemzeti sorsában. Ilyennek kell lennie a papnak is: példaképnek, mert az ő életét cselekedeteit, szavait egy közösség figyeli. Könyv és élő példamutatás: ezt nyújtotta a Rabbi-képző is ne-

veltjei számára, ez kíséri őket tovább is az életbe.

Költői imával végződött a gyönyörű búcsúbeszéd.

Dr. Kiss Arnold budai vezető-főrabbi szavai után dr. Guttmann Mihály rektor avatta fel magyar és héber beszéd kíséretében az öt új papot.

A felemelő ünnepély a himnusszal ért véget.

A zsidó szeretet regénye Életkép a Síp-utcából

Irtá: HÁMOS GYULA

Fenti főcímen dicsérető ódát zeng a hivatalos felekezeti lap Eppler Sándor hitközségi főtitkár „A budapesti zsidóság szociális munkája” címmel megjelent könyvéről. A szubvencionált sajtó úgy állítja be e munkája révén a főtitkárt, mint a mélyes ember-szeretetet típusát, akit a szegényügy megoldása állandóan izgat és fűt. Élet, melegség, szeretet, gyakorlati érzék, nemes segítőkészség jellemzik őt, aki az ember-szeretet zsidó munkájában az egyedül helyes utat jelölte ki.

A hitközség januári közgyűlé-

sén az elnök üdvözölte a főtitkárt 30 éves szolgálati jubileuma alkalmából s többek között azt is mondta, hogy az adminisztrációról nemcsak agyával, hanem szívvel is gondoskodik.

A főtitkár válaszában a Koheletre hivatkozott, mely szerint az alkalmazott munkája a szeretet munkája. *A hitközségben a szeretet a legfőbb hivatás és ezt ő, a főtitkár, úgy befelé, mint kifelé kifejezésre is juttatja.*

Elhatároztuk tehát, hogy mi is beállunk az ünneplők sorába. Mi-

vel azonban a beszéd is más és a "eselekedet is más, tárgyilagosak lévén, meg óhajtottunk győződni a nemes eselekedetekről és néhány gyönyörű példával illusztrálni a főtítkár általánosan közismert meleg szívét. Erre alkalom is kínálkozott, mert néhány hívnünk érintkezést kerestt velünk s ebből pompás csokrot állíthatunk össze, amely azonban sajnálatunkra nem a szeretet virágai-ból van összeszedve.

Az előljáráóság a januári közgyűlésen jóváhagyta egy ellenőr alkalmazását s erre a célra 3960 pengőt állított be az előirányzatba. Ez az ellenőri állás akkor már be volt töltve egy F. T. nevű 70 éves öreg emberrel, akinek egyedüli érdeme az, hogy a főtítkár bizalmasa. Egyébként ez egy tönkrement szerencsés-utcai partió-árúkereskedő, ki az előző cikluson képviselőtestületi tag volt, s a legutóbbi hitközségi választás alkalmával a választási költségek megállapított összegeket inkasszálta be a jelöltektől. De hát ez még nem érdem arra, hogy ilyen indokolatlan és szükségtelen módon jutalmazzanak egy hitközségi szolgálati idővel nem rendelkező, megfelelő képzettség nélküli öreg embert.

Tudja az előljáráóság, hogy ez az alkalmazással a hitközség vagyonának könnyelmű kezeléséről tesz tanuságot, melyért az egész előljáráóságot felelőssé lehet tenni.

Kíváncsiak volnánk, mivel indokolta az adminisztráció vezetője ennek az alkalmaztatásnak szükségességét? *Vajjon milyen érdemek jutalmazásáért kapta az illető ezt az elég jó fizetéssel járó állást?* Mit tudhat, milyen diszkrét dolgok tudásáért és hallgatásáért jár ki ez az anyagi ellenszolgáltatás? A hitközség nagy része felháborodással szemléli ezt a hatalmi túltengést, mely megszégyeníti a régi kipróbált s előléptetésre váró tisztikart, akiknek a soraiból be lehetett volna tölteni az ellenőri állást, s így új ember beállítása nem indokolható.

Az adminisztráció az adóhivatalba osztotta be az illetőt, aki *felsőbb parancsra és takarékoságra való hivatkozással*, elkezdte az úgynevezett kézbesítők megrendszabályozását, olyannyira, hogy a 45 főből álló kézbesítő-seregéből 20, nem akaráván rövide-

sen éhenhalni, otthagya a Síp-utcaát. A főtítkár bizalmasa jól működött. Hogy megszolgálja magas fizetését, a kézbesítők majdnem felét kiszekírozta, a megmaradtakat pedig a kézbesítés után délutáni *ingyen munkára* rendelte be.

Tudja-e a főtítkár úr, mennyi ezeknek a kézbesítőknek a keresetük?

A hitközség legsajnálattal több alkalmazottai, akik a kultuszadó befizetéséről szóló értesítéseket, felszólításokat, jelentéseket stb. kézbesítenek s minden egyes effektív kézbesítésért 9.6 — kilencegész és hattizedfillért kapnak. Meghökkenve látjuk a kisembereknél ezt a tízedfilléres takarékoskodást, — a budai választások alkalmával nem néztek így a tízedfillérekre —, kiknek nagy része a gazdasági dekonjunktura áldozatánul esett kereskedő és állástalan érettségizett tisztviselő és heti keresetük, beleszámítva a délutáni ingyenmunkát, 10—15

pengő között váltakozik. (Lesz még szó róluk máskor is!)

Cikkünk eleje merőben ellenkezik az itt feltárt valósággal, s tisztelettel kérdezzük az alkalmazottak megértő főnökétől, hogy ismeri-e a kézbesítők sajnálatra méltó helyzetét és hajlandó-e rajtuk segíteni? Hajlandó-e feleselni bizalmasát olyan munkaerővel — hiszen nagy választék áll rendelkezésére az „alkotásnak” hirdetett állásközvetítőben, melyet az ifjak elhelyezésére érdekében állítottak fel, — aki megfelelő tudással és képzettséggel rendelkezik és sokkal szerényebb fizetéssel is megelégszik? Vagy talán nem akadt 70 évnél fiatalabb állástkereső?

Nyolcoldalas géppelírt panasz fekszik előttünk. Mutatóul közöltük belőle ezt a jellemző esetet. Megismerhetjük ebből a jószívű embert, a hitközségi kulikat s egy öreg embert, aki a fiatalokat maga mögött hagyva, győztesen futott be a célba: egy jó állásba.

A magyar „Kabaré” zsidó származású írói és művészei

Amidőn Budapest zsidó mulattóiról írtunk (l. Zsidó Élet V. évf. 32—33.), közöltük, hogy a zsidóság szerepét a magyar kabaré megteremtésében és felvirágoztatásában külön cikk keretében fogjuk megvilágítani.

A kabaré — amelyet egy magyar kritikus így határozott meg: „A félbenmaradt irodalom, a félbenmaradt színházban, de igazi íróktól és művészekről előadva” — megalkotása Kondor Ernő nevéhez fűződik. (Előfutárja volt már a Fővárosi Orfeum (Tarka Színpada). Kondor Ernő, fiatal színész, 100-000 koronát örökölvén, Párisba ment és visszaérkezve 1907-ben nyitotta meg a Terézkerületen a „Bonbonniéré”-t. Itt lépett a színpadra a zsidó származású Nagy Endre, aki a magyar kabarét világhírűvé tette. A kabaré igazgatója Bálint Dezső későbbi orfeum-igazgató volt. A szerzők között találjuk Heltai Jenőt (Mert a Berta nagy liba...), Szép Ernőt, Nádas Sándort, a zeneszerzők közül Kalmán Imrét, Weiner Istvánt, Zerkovitz Bélát.

Még ebben az évben nyitott az Andrássy-úton Faludi Sándor kabaréja a „Modern Színpad”. Itt már Molnár Ferenc és Heltai Jenő voltak a művészeti igazgatók. Itt tűntek ki Kolosi Juliska, Kékény Hanna, Nyáryai Antal, Kardos Andor. A zenét vezették Szirmai Albert kezében volt. Mint szerző Gábor Andor itt kezdte meg népszerűségét.

1908-ban Nagy Endre vette át a vezetést. Társulatában találjuk Boros Gézát, Kóváry Gyulát, Huszár Pufit, Boldizsár Andort, Magyar Lajost, Sajó Gézát, Vidor Ferikét.

Az igazgatást később Bárdos Artúr vette át, aki átvitte a színházat a mai Belvárosi Színház helyiségébe, míg az Andrássy-úti színház művészi vezetője Emőd Tamás lett. Itt játszottak Kabos Gyula, László Miklós, Peti Sándor.

Jelenleg két kabaré működik: a Terézkerületi Színpad Salamon Béla vezetése alatt és Békeffy László „Irók Kabaréja”. A legnépszerűbb tagok (Komlós Vilmos és Herceg Jenő Haasek és Sajó). A népszerű kabaréírók sorából kiemeljük még Nóti Károlyt, Harmath Imrét, míg a zeneszerzők közül sok sikert arattak Hatványi Heidelberg Albert, Nádor Mihály, Márkus Alfréd.

A kabaré még ma sem vesztett népszerűségéből és nagy sikerét nem utolsó sorban a zsidószármazású írók, zeneszerzők és előadóművészek átteljesedésének és munkásságának köszönheti.

— r. —nd.

A VICTORIA SÖRÖZŐBEN
V., Beilin-tér 5

TÓTH BÖSKE előadó művésznő és
LAKATOS VINCE cigányzenekara

Az antiszemitizmus elleni harc — politikai harc!

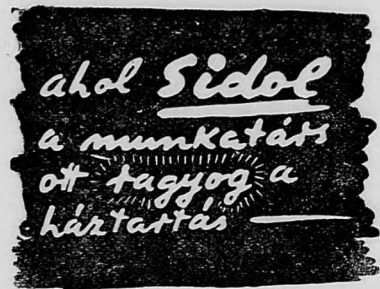
A minap érdekes kis hír jelent meg a szélsőjobboldali napilapban. A hír arról szólt, hogy a pesti neológ hitközség vezetőségében kiéleződtek az ellentétek akörül a kérdés körül, hogy milyen magatartást tanítson a jövőben a zsidóság, az egyre erősödő agresszív antiszemitizmus politikai akcióival szemben. *Őt elől járó* állítólag — ellentétben az elnökkel és az előjáróság többi tagjaival — „harciasabb fellépést” tartana szükségesnek és ezért meg akarja önkéntesen az ellentétet, hogy a hitközség olyan vezetést kapjon, amely az ő elgondolásuk szerint irányítja a magyar zsidóság politikai magatartását. Nem hiszük, hogy a hír ebben a formában igaz volna. Kiváltképpen nem hiszük, hogy a csoport megnevezett vezetői hajlandók volnának a harciasabb állásfoglalásra. Azonban talán — mégsem zörög a haraszt, ha nem fúj a szél. Csakhogy úgy gondolom, hogy ebben a hírből csupán részgazságok vannak, de maga az egész, úgy ahogy a fajvédő lap feltalálja, nem helytálló. *Talán igaz* lehet az, hogy a nevezettek új vezetőséget szeretnének a hitközség élén látni. Azután bizonyosan *igaz az*, hogy vannak, akik nincsenek megelégedve a hitközség vezetőségének tehetetlenségével, gondolatlan passzivitásával és iniciatívánélküli világba-bámulásával, amellyel az antiszemita izgatásnak a zsidóság feje fölött való elzugasztát nézi. De aligha fogunk melléje, ha azt állítjuk, hogy az említettek elégedetlenségének valószínűleg más oka van. Hogy micsoda, — annak találgatásába most nem kívánunk bocsátkozni. *Ellenben igenis foglalkozniuk kell az azal az elégedetlenséggel, amely ténylegesen megvan a pesti zsidóságban és amelyről úgy látszik a fajvédő lap is tudomást szerzett és amely elégedetlenség valóban arra vezethető vissza, hogy senki sem látja a legesekélyebb jelét sem annak, hogy az ország első hitközsége vagy mondjuk az Országos Iroda, bármit is és természetesen kezdeményezze a féktelen antiszemita agitáció ellensúlyozására. Amikor*

pedig erre törvényes lehetőségek és eszközök állanak rendelkezésére! Nézzünk csak egy kicsit nyíltan ennek a dolognak a szemébe!

A múlt évben, amikor Darányi miniszterelnök egy nagy propaganda-beszédében leszögezte, hogy szerinte igenis van Magyarországon zsidókérdés és hogy ennek a kérdésnek az az egyik oka, hogy nem kívánatos idegen elemek általánosan átszivárognak az országba, — akkor Stern Samu hitközségi elnök egy igen sikerült, okfejtésében és hangjában egyaránt jól eltalált cikkben válaszolt, amely nemcsak a zsidóságra tett jó hatást, hanem a politikai arénában is alkalmas lett volna megfelelő visszhang keltésére, ha — ha... Ha t. i. a mi hitközségünk tájékan tudomást vennének, tessenek fel arról, hogy pl. a modern technika eszközei már lehetővé teszik a természettől gyöngye hangnak is olyan mértékben való felerősítést, hogy azt mindenkinek meg kelljen hallani... A magyar miniszterelnök szava persze megszire hangzott, külföldre is. De a pesti hitközség elnökéé már csak ilyen felerősítő apparátus segítségével hathatott volna el mindenhová, ahol a miniszterelnököt meghallották... Miért mulasztották hát el ezt az alkalmat is arra, hogy a Stern Samu cikkében előadottakat még jobban és szélesebben kidolgozva, kellő statisztikai adatokkal alátámasztva, a legszélesebb rétegekben is ismertekké tegyék? *Ezt kellett volna akár barna, akár szürke füzetben százezrevel szétküldeni az országban, hogy mindenki megismerje igazunkat!*

*

Egyébként is hol vannak a *felvilágosító propaganda füzetek*, amelyeket évek óta nem győzünk eleget sürgetni? Hol van a mi saját külön *sajtóirodánk*, amely alapos felkészültséggel, teljes bel- és külföldi tájékozottsággal mindenre megadja azonnal a választ, ami zsidó vonatkozású hír vagy beállítás ellenséges tendenciával a magyar sajtóban megjelenik? Hol vannak a magyarországi zsidóság multját és jelenét teljesen tudományos céllal és módszerekkel

feldolgozó *tudományos művek*, amelyeken meg kell törniök a gyűlölet hamisításainak? Hol vannak az ellenségeinkről külföldre juttatott hamis információknak ellensúlyozását szolgáló objektív és megbízható tájékoztatások, amelyek hivatva volnának a külföldön rólunk terjesztett gonosz indulatú és hamis ismertetéseket helyreütni? Hol vannak ezek? Nem többet érne-e és nem nagyobb szolgálatot tennének-e a magyar zsidóságnak, ha ahelyett, hogy öngőzüktől elkábultan *mondva-csinált érdemeket* tálalgatnának fel barna és szürke füzetekben a naiv tízezrek elé, amelyek mit sem tudva a feleregetett csillogó buborékok belső ürességéről és elbűvölve a nyomtatott betű hitelt szuggeráló erejétől, készpénznek vesznek mindent, amit ők önön nagyságukról és saját dicsőségükről a bérelt pennákkal betűkbe öntetni — a közpénzekből mindenkor elég áldozatkészek; — mondom, nem többet érne-e, ha az ezekre elpocseokt nehéz pénzekből *komoly munkákat* iratnának *hozzáértékekkel* itthoni és külföldi ellenségeinknek és barátainknak is — helyes informálására?

Ad vocem: *külföld!* Emlékezzünk csak! Volt idő, amikor a külföldön bizonyos népszövetségi faktorok kezdeményezésére, némi-nemű érdeklődés volt észrevehető a nagy-diplomácia körében a magyarországi zsidóság politikai helyzete iránt, különösen, amikor a numerus clausus-törvények voltak a parlamenti tárgyalások napirendjén. Akkoriban a magyar zsidóság vezérférfiai, Vázsonyi Vilmosmal és Sándor Pállal az élükön, azt felelték a külföldi érdeklődőknek, hogy köszönik szépen a jóindulatukat, de a magyar zsidóság a maga ügyét annyira magyar belügynek érzi és tekinti, hogy nem kér a külföldről kinált beavatkozásból, sőt vissza is uta-

sítja azt. Akkoriban híre járt, hogy kormánykörökben elismeréssel honorálták a magyar zsidóságnak ezt az állásfoglalását, sőt olyasmit is beszéltek, mintha illetékes tényezők kilátásba is helyezték volna, hogy a magyar zsidóság e hazafias magatartásának méltó viszonzására és törvényekben biztosított jogai teljes épségének biztosítására is számíthat. Miért nem tudta hitközségünk vezetősége kellő politikai súlyát és befolyását úgy érvényesíteni, hogy ez az elismerő viszonzás ne csak pusztá igéret maradjon, hanem abból minden kétségen felülálló valóság legyen? Miért nem tudták vezetőink politikai súlyukat és befolyásukat úgy érvényesíteni, hogy ne csak a külföldről kínálkozó beavatkozási kísérletek részesüljenek energikus visszautasításban, hanem, hogy azok a magyar közéleti momentumok is el-tűnjenek, amelyek e külföldi érdeklődésekre okul szolgálhattak? Talán nem is volt és nincs meg ez a politikai súlyuk és befolyásuk?

Hogyha így volna — és sajnos úgy látszik, hogy így van — akkor annál szomorúbb a magyar zsidóságra! Mert azzal tisztában kell lenni, hogy semmit sem ér az, ha az antiszemitizmus száz hidrafejből le is ütünk itt-ott egyet-egyét, de mindegyik helyébe más tíz nő ki. Mit ér az, ha sikerül itt-ott egy-egy antiszemita cikk vagy nyilatkozat megjelenését megakadályozni — ha maga az antiszemitizmus virulenciájából miésem veszt? *Ehelyett a passzív magatartás helyett aktív, tervszerű és céltudatos politikára van szükség. Céltudatosra és öntudatosra!* Mindenekelőtt nekünk magunknak tudnunk és vallanunk kell azt, hogy az úgynevezett zsidókérdés — amely igenis van! — Magyarországon nemcsak társadalmi, kulturális, morális és gazdasági vonatkozásaiban jelentkezik, hanem hogy az nálunk *eminenter politikai kérdés*, amelynek peripetiáiban a magyar törvényhozás mindenkitől érvényesnek elismert alkotásai el veszíthetik életerejüket. És ha ezt tudjuk és megingathatatlanul valljuk, akkor meg kell keresnünk és találnunk azokat a magyar sorsot irányító politikai tényezőkkel a találkozást és megértést, amelyek ép oly meggyőződéssel vallják, mint mi, hogy Magyarország jövődjét, biztonságát törvényeinek szilárdsága,

érvényességüknek feltétlen tiszteletben tartása, az egyéni és tömegindulatok helyett az államreazon uralma biztosíthatja. Mert, igen, hála Istennek, ez a józanság, még nem veszett ki a magyar politikai közéletből. Még sokan, igen sokan tudják, hogy ha ma eltűröm az egyik törvény felrugását, holnap rákerülhet a sor a másikra is. A józan gondolkodásuakkal kell tehát megalatnunk a *kölcsönös megértést és a közös politikai platformot, amely nem lehet alkalmi és üzletes érdekekből kinlókozó, hanem erkölcsi, társadalmi és politikai megfontolásból eredő*. De *hogyan ezt az összetetlalkozást, ezt az összefogást elérhessük*, — ahoz magasabb színvonalú és tágabb látókörű politikai iskolázottságra és magasabbrendű kulturáltságra van szükség, mint amilyent a magyar zsidóság mai vezetőségének tevékenysége el-áru. *Mert nálunk az antiszemizmus elleni harc, első sorban politikai harc!*

Ezért hát: *vivat sequens!*

SPECTATOR

*Nyomás közben értesültünk, hogy éppen most jelent meg *Stern* Samu nevével az 1. propagandafüzet „*A zsidókérdés Magyarországon*” címmel. Vissza fogunk rá térni.

Pályázat

A bajai izr. hitközség pályázatot hirdet a megüresedett **anyakönyvezető-főrabbi** állásra. Pályázhatnak szeminiáriumi képesítéssel, doktori oklevéllel, alapos héber tudással bíró 40 évnél nem idősebb rabbik, magyar állampolgárok. Életrajzi adatokat, családi állapotot ismertető és megfelelő okmányokkal felszerelt pályázati kérelmek folyó évi március hó 10-ig bezárólag a hitközség jegyző hivatalához be- küldendők. Javadalmazás meg- egyezés szerint. A próbaszónok- latra meghívandó rabbik uti- költséget megtérítjük. Előnyben részesülnek oly pályázók, akik már valamely hitközségben, né- hány év óta, mint rabbik mű- ködnek.

Baja, 1938. január hó 23-án.

Az Elöljáróság

Dr. Kriszhaber Adolf köszönete Szegő Bélának

Szegő Béla, a Keren Hajeszod magyarországi elnöke rendkívül érdekes előadásban ismertette a Budai Hitközség meghívására a jelenlegi palesztinai helyzetet. Az előadás után a Budai Hitközség elnöke, dr. Kriszhaber Adolf a következő levélben köszönte meg az előadónak értékes és tanulsá- gos felvilágosításait.

Igen tisztelt Vezérigazgató Ur!

Nagy gyönyörűséggel hallgattuk végig kultúrelőadásunkon Palesztináról tartott mélyreható s kiváló fi- gyelmet érdemlő előadását. Sokszor voltunk már abban a helyzetben, hogy hozzáértő emberektől a zsidó- ságot különösen érdeklő palesztinai kérdésben értékes felvilágosításokat kapjunk, de őszintén megvallom, hogy oly beható módon, mint ahogy azt igen tisztelt Hittestvérünk teg- nap tárgyalta, még eddig egyetlen előadótól sem hallottuk és valóban nagyon értékes felvilágosítást nyuj- tott nekünk a palesztinai kérdés je- lenlegi állásáról, amely minden zsidó embert meggondolásra készített. En- gedje meg tehát, hogy ezen minden magyar zsidó ember szívébe mar- koló, nekünk felvilágosítást nyujtó előadásáért testvéri szeretettel igaz hálánkat fejezzük ki és kérjük, hogy üdvös munkásságát ezen a téren is behatóan folytatni méltóztassék és alkalmilag bennünket is további fel- világosításban részesíteni szívesked- jék abban a reményben, hogy talán módunkban lesz valamiképpen be- kapcsolódnunk ebbe a kérdésbe, amely sokezer hittestvérünknek úgyszólván életkérdését képezi. Természetesen e tekintetben nem tudok oly ígéretet tenni, amelyet az Ön által lelkesen propagált ügyben felhasználni volna képes, de hiszem és remélem, hogy meg fogjuk találni a módját annak, hogy ezen, úgyszólván beesületbeli kérdésben a magunk részéről is meg- találjuk a helyes utat, amelyen a szorongatott zsidóság érdekében üd- vös munkát végezhetnénk. Kérem, fogadja ismételt hálánkat ezért a gyönyörű előadásért és maradtam

mélyesleges tisztelettel és hittestvéri üdvözléssel:

Budapest, 1938 február 17.

Dr. Kriszhaber Adolf
hitk. elnök.

Férjhezmenendők és nősülendők
fordulának bizalommal a huszonhétesztendője
fennálló **Magy Jenő** házassági iródjához.
Budapest, Rákóczi ut hatvanévi, Telefon.
(Diszkrét, cécijezéstelen levelezés.)

„Vidéki adókivetés“

Lapunk előző számában dr. Hoffmann Dezső úr kritika tárgyává tett két esetet. — ebből azt a következtetést vonta le, hogy egyes helyeken helytelenül történik a költségvetés egybeállítására és az adók kivetése.

Ezen fontos kérdéseket minden oldalról meg akarjuk világítani, ezért közöljük a szerkesztőségünk-höz érkezett következő levelet:

„Mélyen tisztelt Szerkesztőség!”

Dr. Hoffmann Dezső úr fejtegetésére néhány megjegyzést óhajtok tenni.

Igaz van abban, hogy úgy kell megalapozni a költségvetést, hogy felesleges kiadások elkerültesse, s hogy a hívek ne legyenek hitközségi adóval túlterhelve. Arra nézve azonban, hogy milyen kiadások tekinthetők szükségessé, nem lehet jogi, vagy gazdasági dogmákat felállítani, hanem tekintetbe kell venni az általános helyzetet, a mindenkori feladatokat, legfőképpen pedig az illető hitközség speciális helyzetét, mert csak ezek szemlélete mellett lehet igazságosan eldönteni azt, hogy milyen kiadás szükséges, vagy ellenkezőleg felesleges. A mai súlyos helyzetben például rendkívül igénybe van véve minden község a segélyezés és szociális feladatok terén, ennek folytán kénytelen a jobbmódú tagok áldozatkészségét fokozottabban igénybe venni. Ha ezt közvetett úton nem tudja elérni, akkor kénytelen a közvetlen megterhelést választani, vagyis az adóztatást. — Idevonatkozóan rá kell mutatnom a tisztelt cikkíró úr tévedésére, hogy a kongresszusi szabályzat 13. paragrafusát aképpen értelmezi, mintha a hitközségi költségvetésnek csak egyötöd részét lenne szabad közvetlen járulékokból fedezni.

A hivatkozott szakasz következőleg szól:

„Minden hitközség, szükségleteinek fedezése végett, adóképes tagjaira közvetlen és közvetett illetékeket róhat, de a rendes községi költségvetés össz-szükségletének egyötödrésze közvetlen járulékok által fedezendő.”

E szerint a költségvetésnek legalább egyötöd részét közvetlen járulékokból kell fedezni. Ezt jelenti a „fedezendő” szó, nem pedig tilal-

פסח של Husvétí árut az ismert kiváló minőségben, az idén is gyártunk.

A felügyeletet az egri főrabbi, főlisztelendő

Schreiber Simon ur gyakorolja.

A husvétí áru gyártásának rituális felügyelete még sokkal szigorubb, mint az egész éven át gyártott áru amugy is nagyon szigoru felügyelete. E szigoru rituális felügyeletjes erejü biztosíték arra, hogy az áru és így különösképen a husvétí áru meg bízhatóságához soha kétség nem férhet.

A husvétí árut tehát a legvallásosabb emberek is a legteljesebb bizalommal fogyasztthatják

FRANCK HENRIK FIAI R.-T.

Budapest, 113. póstafiók 5.

Telefon: *2-688-45

mat, ahogy dr. Hoffmann úr értelmezi”.

Nem helyeselhető azon fejtegetése sem, hogy a hitközségi adó nem tehet ki többet, mint az állami adónak 5 százalékát. Nincs ugyanis olyan törvény vagy rendelet, mely ezt megtiltana.

Nem állja meg helyét az a fejtegetés sem, hogy a magyar állam retorsióval él az olyan hitközségi járulék-kivetés ellen, amely az állami adók 10 százalékát meghaladja. Lehet, hogy t. Cikkíró úr az 1927. évi V. t.-c-re gondol, ámde ez a törvény sem beszél százalékról, az abban foglalt intézkedések csak ál-

talánosságban írják elő az adóalany védelmét a közületek esetleges túlkapásaival szemben, s oly esetre, amikor az adózó fél túlterhelése veszélyeztetné őt vagyonában, vagy existenciájában, a m. kir. Pénzügyminiszter urat felhatalmazza a saját hatáskörében való rendelkezések megtételére.

Ugy vélem, hogy a fentiekről tájékoztatni kellett b. lapjuk olvasóit. Amidőn a közlésért köszönetet mondok, maradtam a t. Szerkesztőség

készséges tisztelőjük:
Budai”

Síremléket Kecskeméti Vilmosnak

A hitvesi kegyelet örökdió Is-tenben boldogult *Kecskeméti Vilmos* sírhalmán, *de a köznek is vannak kötelességei* a nagyszerű tollú újságíró, a jó magyar ember, a buzgó zsidó emlékeztetének fenntartása, megörökítése iránt, aki agyával, lelkesedésével és hűségével gazdagon megteremkenyítette a felekezeti élet ugarát. Nem volt üzletember, még kevésbé jó kalmár, nem is akart az lenni. Nem adta bérbe tollát, nem hagyott hátra anyagi javakat gyászoló családjára számára, melynek otthona az ő második temploma volt. Az első a zsinagóga, melyért meleg szívvvel, önzetlenül küzdött utolsó lehelletéig. Fölötte érdemes arra, hogy a *zsidó közélet lerója iránta érzett háláját*, s hogy a síremléken, melyet hamvai fölé szántunk nyoma legyen annak a nagy elismerésnek, mely olvasói táborát életében annyira eltöltötte.

Bizalommal fordulunk a magyar zsidósághoz, segítse elő azt

az óhajtasunkat, hogy

KECSKEMÉTI VILMOS

hírlapíró, a „Zsidó Élet” alapítója és szerkesztője sírhalmát mielőbb díszíthesse az ő munkálkodásához és a felekezet halálához méltó síremlék.

Budapesten, 1937 október hó.

Dr. Berényi Sándor ügyvéd, író,

Cserkúti Engel Györgyné,

sz. Lázár Franciska író,

Dr. Friedmann Ignác

m. kir. kormányfőtanácsos,

Dr. Feleki Sándor író,

a Petőfi Társaság tagja,

Gerő Ödön hírlapíró,

János Engel József

m. kir. udvari tanácsos,

Katona Gyula

ny. kir. műsz. igazgató

Dr. Kriszhaber Adolf

a budai izr. hitközség elnöke

Dr. Patai József

a „Múlt és Jövő” szerkesztője

Ujabb adományok:

Simsovies Lajos főintéző P5.

Eddig befolyt adományok: P 532.

Ad vocem zsargon

Irta: Berényi Sándor dr.

Katona Ferenc úr volt szíves nívós írásával méltatni azt a törekvésemet, hogy a zsidó életnek azokat a kinóvéseit ossz roztata néhány cikkben, melyeknek a vallásos élethez semmi legkisebb közük sincs, ellenben, részben legalább, szülői az antiszemítizmusnak. Ezek a furcsaságok, értelmetlen szokások — sajnos — éppen nem ártatlanok s még csak azt sem mondhatjuk, hogy ezek miatt ok nélkül van zsidógyűlölet. Sőt, ki tudná megmondani, vajjon nem-e egészen ezekre vezetendó vissza.

Nem akarom érveimet megisméltetni, hanem beszéljünk ezúttal egy keveset a kultúrember fülének nagyon kellemetlen zsargonról, melyet a kultúrátlanság és a fanatizmus a zsidóság második „szent” nyelvének tart. Amíg csak a műveletlenek társalgási nyelve, vagy egyik-másik asszimilált zsidónak a „tolvaj”-nyelve, melljyel néhanapján szükségből azért él, mert olyasmit akar közölni valakivel, hogy mások meg ne értsék, nagyobb kifogást ellene emelni nem lehet: gondoljuk, hogy egy speciális esperanto, ha nem is olyan zengzetes, bár eléggé zagyvalékos és már ez okból sem kívánatos, sőt talán mondhatnók, sokak előtt gyűlöletes.

De egyenesen ökölbe szorul a jóízlésű ember keze, amikor az esztelenül „jiddisnek” csúfolt, héber és szláv szavakkal megspékelt korrumpált német idióma kivételes szerephez jut a legsajnálatra-méltóbb maradiak templomában is. És az sem az utolsó dolog, hogy állandó művelői, akik más nyelvet nem ismernek (a legtöbbje héberül sem tud), még ma is — Németország határain túl is — macacsul ragaszkodnak ehhez a különleges németjellegű beszédhez és nem gondolják meg, hogy ezzel

végeredményben a germanizálás akaratlan pionirjai.

Erről nem lehet vitázni és legfőbb ideje volna a zsargont a zsidó életből — ott, ahol még burjánzik — egészen kiradírozni és amennyire a személyes szabadság sérelme nélkül lehetséges, egyenesen eltüntetni. Hiszen a zsargon részben az oka annak, hogy a biblia népe a biblia nyelvét nem ismeri. Magunk közt beszélve beismerhetjük, hogy az egész világ zsidóságának (Palesztinát is beleszámítva) legfeljebb öt százaléka tud héberül és érti azt, amit imádkozik vagy az imádság fogalma alá nem tartozó recitálásokat. (Thora, haftóra, meghilla, stb)

Két lehetőség között kell a zsidóságnak választania. Vagy hazája nyelvén kell imádkoznia, hogy az imádságokban rejlő hatalmas erő szívét-lelkét átjárja, vagy tanuljon meg minden egyes ember héberül, hogy ugyanezt a célt el tudjuk érni. Az előbbi esetben kegyeletesen helyt kellene adni annyi héber szövegű rituálnak, amennyi az áhitatot nem zavarná, az utóbbi esetben pedig megfordítva, annyi szerepet kell juttatni a hazai nyelvnek, hogy annak a lelke is kielégülést nyerjen, aki az ősi héber szövegben járatlan. A diaszpórában arra, hogy anyanyelvén kívül mindenki vagy legalább is a nagy többség a kinyilatkoztatás nyelvét is el-sajátítsa, nem igen lehet számítani. Egyetlen helyes megoldásként marad tehát, hogy az imák és rituálék a nagy többség számára megérthető országos nyelven tétessenek hozzáférhetőkké, az ősi szövegrész pedig jó fordítások révén megérthetővé. Így keletkeznék aztán az az igazi áhitat, melyet az ismeretlen, illetve meg nem értett szöveg a tudatlanokban nem ébreszthet, legfeljebb, ha

a misztikum erejénél és a beidegződött vakhit hatalmánál fogva.

Hallom az ellentmondást, a hagyományhoz mereven ragaszkodók éles tiltakozását, de az nem zavar meg tiszta meggyőződésem elmondásában, mert nézetem szerint nem a középkorból ránk maradt szokások hű követése tartja és tartotta fenn a zsidóságot annyi viszontagság után is, hanem az alapvető hittételekben rejlő nagy szellemi, erkölcsi, szociális tanok, amelyek a tízparancsolatból örök időkre kisugárzanak.

Mindaddig, míg a zsidóság vezérei, jobbjai nem állnak ki bátran és azt hiszik, hogy a bebalzsamozott ósrégi ideálok őrzése tartja fenn és menti meg a legrégibb fajt vagy felekezetet, sorsunk jobbra fordulását hiába reméljük. Látjuk, hogy napról-napra rosszabbra fordul. Meddig és mire várunk még?

A zsargonról beszélve, ime, természetesen ráfordul a toll a héber nyelv szomorú sorsára és a kapcsolatos kérdések egész tömegére. A hihetetlen mértékben terjedő közömbösségre és ezt nyomon követő elpártolásokra, a fenyegető összeomlásra és a felörlődésre, miket a szünni nem akaró antiszemítizmus idéz elő közvetlenül, közvetve pedig mi magunk adjuk az okot azzal, hogy folyton a multba tekintünk és nem előre, a haladás hívó szavát követve.

Nagy tévedés Katona Ferenc úr fejtegetéseiben, ha azt hiszi, hogy orthodox hittestvéreink közül lényegesen többen értik a szent nyelvet. Sajnos, az ő zömük épp oly járatlan és tudatlan, mint azok, akik képtelenek vakbuzgóság híján Istennel az előirt és meg nem értett imák gépies leolvasása útján „társalogni”. Hogy ez másképp legyen, ahhoz nem multhatatlanul szükséges külön összefogása a felekezetet különbözőféle árnyalatainak, ehhez csak a hitoktatásnak józan, észszerű alapokra fektetése kellene.

Az imakönyvek a legszükségesebbre redukált héber részét tanítsák olyan módszer szerint,

BERLITZ NYELVISKOLA
The Berlitz School of Languages

IV., VÖRÖSMARTY-TÉR 2. l. em. TELEFON: 187—469.
Óvakodjon az érdeklődő közönség MÓDSZERŰNK
utánzóító!! Fiókinzetünk nincs

ahogy a gimnáziumban Ovidiust és Homeroszt elemzik. Ezt azután mindenki jól le tudná fordítani és meg is értené, a kevésbé iskolázottak számára pedig ott lesz a magyar szövegű ima; nem baj, ha ez a réteg héber részt nem is fogja olyan jól ismerni, hiszen a fősúly az intellektuális elemek megnyerésén van.

A nyelvnek olyan mértékű el-sajátítására, hogy az a zsidóknak anyanyelvükön kívül második társalgási nyelve legyen, alig lehet gondolni. Ez egy újabb elkülönülésre vezetne, illetve annak jele volna és hátrányos következményekkel járna ott, ahol a zsidók az ország nemzettestébe már beolvadtak. Más nehézségek is van-

nak: a német és spanyol kiejtés eltérő volta, továbbá vajjon a bibliai vagy új palesztinai idiómát tanuljuk-e meg. Nem is ez a fontos, hanem az, hogy a redukálendő héber imákat megértsük, a többit pedig anyanyelvünkön énekeljük, vagy suttogják benső áhitattal. Addig is, míg ezt az érthetően tartózkodó papok helyett nagyműveltségű laikusaink megcsinálják, a zsgaront delendam esse censeo.

Egyben boesánatot kérek Salom Aseh és a többi nagy zsgargon-írótól és szellemüktől. Ők nem hibásak abban, hogy milyen környezetben születtek és nevelkedtek. Örökbecsű műveikért csak a legnagyobb hála és dicsőség illeti meg őket örök időkre.

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

Egy előadás után

Az előadásnak vége. A hallgatók mind felébredtek. Az egyik részük a számok monoton felsorakoztatásától előidézett fizikai álmoságból, a másik részük annak a hitnek lelket zsongító hatásából, hogy majd a mi kancellárunk...! ...Majd „elintézi” ő az antiszemizmus gonoszindulatú statisztikáját. Majd ő elintézi, ő, a számok utólrétegetlen és legyőzhetetlen nagymestere.

Nem intézte el.

Eppen erről beszélgetett a második, a befejező előadás után két hallgató.

— Én nem értem. Miért kellett most ezeket mind elmondani neki, hisz ezek jórészt megtaláljuk, majdnem ugyanilyen össze- és beállításban, ellenségeink statisztikájában is?

— Te ezt nem érted. Egészen jól csinálta! Nézd, a nyilasok úgyszólván ellenkezőjét hiszik el, amit mond. A zsidók meg...?! Azok között meg úgy sem számított arra, hogy hitre találjon. Hát egészen jól csinálta.

A „Legyező”
— önmagáról

Kitűnő laptársunk „Szigorúan bizalmas!” jelzésű körlevélben hívja fel a hittestvérek figyelmét

arra, hogy előfizetésük lejárt, miközben egyszer-kétszer mélyen meghajtja magát önmaga nagysága előtt. Kitalálja, hogy ő „felekezetiünk legtekintélyesebb lapja”, meg „a magyar zsidóság egyetlen őrhelye”, amely azonban az előfizetési díjak pontos átutalását mégis nélkülözni kénytelen. (Vajjon ezért „szigorúan bizalmas” a közlés?) De a legmulatságosabb mégis akkor, amikor azt mondja, hogy csak úgy fog tudni hivatásának megfelelni, ha a hittestvérek szükségesnek tartják őt megerősíteni. Nem gondolja, hogy fordítva áll a dolog? Hogy a hittestvérek akkor fogják szükségesnek találni, hogy őt megerősítsék, magyarul: hogy előfizessenek rá, ha meg tud felelni hivatásának?

*

Ut aliquid factum
esse videatur...

Nagy tanácskozás volt a Síp-tóban. Megint rájöttek, hogy a hitoktatást eredményesebbé kellene tenni. Csináltattak hát egy kitűnő fiatal rabbi-val egy elaborátumot, amelyet az illető — nagy tetszéstől kísérvé — a tanácskozáson fel is olvasott. Jöttek aztán a hozzászólások. Mindenekelőtt arra

mutatott rá Patai József, hogy hiába készülnek a legkitűnőbb tervezetek, hiába határozozzák el a legszakoszebb tanácskozások, a legcélravezetőbbnek látszó intézkedéseket, ha maga a hitközség úgy bánik a hitoktatókkal, ha annyira alássa tekintélyüket, ha egy-két pengő havi fizetéstöbbletnek a nyugdíjalapba való beszámítása, vagy be nem számítása miatt olyan megalázó vitába vagy esetleg perbe kényszeríti őket, szóval, ha olyan ridegül bánik velük, hogy csak keserűség és elégedetlenség töltheti el lelküket. Miért nem követ el az a hitközség mindent, ha drága neki a jövőendő nemzedék hitűsége, hogy megbecsülte, kívánatos és a legjobbatól áhított pálya legyen a hitoktatói pálya, amely nemcsak a jól végzett munka tudatának a jutalmát hordja magában, hanem amely nemcsak a jól végzett munka tudatának a jutalmát hordja magában, hanem amely tekintélyt, megbecsülést és ennek megfelelő javadalmazást jelent. Miért bosszantják, keserítik és zaklatják azokat az embereket, akiknek a lelki harmóniája éppen a rájuk bízott nevelői szent feladat érdekében, annyi kíméletet, okosságot és tapintatot igényel — miért zaklatják ezeket pl. holmi nevelésesen nagyképeű 1-2 pengős levonásokkal?... Patai súlyos ítéletű szavaira ezután rákontráztak mások is és az elaborátum helyett már csak a hitoktatókkal szemben tanúsított megalázó bánásmódról beszéltek egész este. Az Egyakarat csak titokzatosan mosolygott, az értekezlet elnöke pedig — mit tehetett mást? — egy kisit haragudott és mellébeszélte.

Mikor vége volt, lemenet azt mondja az egyik jószándékú úr:

— Hát mi értelme volt ennek az egésznek?

— Tudod, mondja a másik, néhanéha úgy kell tenni, mintha komolyan akarnának a helyzet javítására valamit kezdeni. Ut aliquid factum esse videatur...

UTLEVÉL KÉPEK
azonnal

2 db rendelésnél darabja
FOTO PÁRISI 48 fill.
PÁRISI NAGY ÁRUHÁZ-ban

STREINITZER GYULA vas, réz, acélbútor és sodronyágybetét üzeme. Speciális autogénehégesztő, tűzhelyek, kályhák, záruk, redőnyök készítése és szakértői javítása. Vendégágyak csah la. kivitelen. ki-mondottan új anyagokból

Budapest, VII, Dob ucca 45. Tel.: 143-152.

SEMMERING

60 cm-es kitűnő hó! Mondain téli sporthely. 1000 m. magasan. Wientől 6 órányira. Téli sportversenyek. Bálók. Táncos teák. Alpen-Casino. Egyéni utazások. Felvilágosítás: A Zsidó Élet kiadóhivatalában, Budapest, VII., Erzsébet-körút 18. Telefon: 136-361.

HIREK

NAPTÁR

1938. március 4. péntek — Veadar 1. ros chodes 2. napja (szombat bejöv.: 5.15) — márc. 5. szombat, — Veadar 2 (heti szakasz: Pökudé, haftóra: Vatislam kol, szombat kimen: 6.15), — márc. 6. vasárnap — Veadar 3. — márc. 7. hétfő — Veadar 4. — márc. 8. kedd — Veadar 5. — márc. 9. szerda — Veadar 6. — márc. 10. csütörtök — Veadar 7. Zojin Adar, Moseh születése és halála napja, — márc. 11. péntek — Veadar 8 (szombat bejöv.: 5.25) — márc. 12. szombat — Veadar 9 (heti szakasz: Vajkros, haftóra: Kóh ómár Adonáj, Parsesz Zóchaur, szombat kimen: 6.25) — márc. 13. vasárnap — Veadar 10. — márc. 14. hétfő — Veadar 11. — március 15. kedd — Veadar 12 — márc. 16. szerda — Veadar 13, Eszter bőjtje — márc. 17. csütörtök — Veadar 14, Purim — márc. 18. péntek — Veadar 15 (Susan Purim, szombat bejöv.: 5.35).

— **Házasság.** Dr. Berend Béla kerülleti főrabbi (Szigetvár) és Bellák Rózsi március 6-án, vasárnap tartják esküvőjüket a szigetvári izr. templomban. A szertartást dr. Wallenstein Zoltán pécsi főrabbi végzi, az énekbetéteket Löbl Béla szigetvári kántor és a pécsi Goldmark énekkar adja elő, Mangold Rezső karnagy vezetésével. Az anyakönyvvezető előtt tanuk voltak: dr. Ujházi Hugó ügyvéd, hitk. elnök és Feldmár Béla vezérigazgató.

— **Zenekari hangverseny.** A Pesti Izr. Nőegylet márc. 6-iki nagyszabású zenekari hangversenye, amely világhírű művészek találkozója, a magasabbrendű zene barátainak körében rendkívüli érdeklődést keltett. A hangversenyen Bartók Béla Bach d-moll versenyt, Eisenberg Maurice (Páris) a Bocherini-gordonkaversenyt, Flesch Ella operaáriákat és Strauss dalokat, Wanda Luzato pedig Bach, Sarasate, Hubayműveket ad elő. Az estén szereplő

Budapesti Női Kamarazenekar Somogyi László vezénylete mellett Mozart: Serenata norturnóját játsza önálló számul. Eisenberg Murice Fauré, Hindemith, Albeniz és Weber szerzeményeket játszik dr. Herz Ottó zongorakíséretével. A hangverseny tiszta jövedelme a leányarvaház céljaira fog szolgálni.

— **Griger Miklós halála.** Súlyos betegség érte az egész magyarságot, Griger Miklós apátblébános meghalt. Nagy pap, kiváló politikus és kiváltásos ember volt. Most csak halálának fájdalmas tényét regisztráljuk: életének, munkásságának méltatására a legközelebbi számunkban visszatérünk.

— **A Belvárosi Izr. Nőegylet** március 6-án, vasárnap d. e. 11 órakor tartja közgyűlését a Pesti Izr. Hitközség dísztermében (VII., Sip-u. 12. II. em), melyre ezuton is meghívja tagjait, a testvéregyesületeket és minden érdeklődőt szívesen lát.

— **Az IMIT felolvasó ülése.** Febr. 23-án tartotta az Izr. Magyar Irodalmi Társulat felolvasó ülését. Kóbor Tamás elnöki megnyitója után dr. Roth Emil a zsidó könyv szerepét jellemezte a zsidóság több ezer éves szellemi életében s rámutatott a kapcsolatokra a zsidó könyv és a zsidó sors között. Komlós Aladár három költeményét olvasta fel nagy hatással. A nagyszámú és előkelő közönség lelkesen ünnepelte az előadókat.

— **Frontharcos ünnepély.** Az Országos Frontharcos Szövetség óbudai Főcsoportja február havában minden felekezet templomában évadnyitó istentiszteletet tartott, melynek során febr. 27-én az óbudai izr. templomban rendezett istentiszteletet. Dr. Neumann József főrabbi magas szárnyalású hazafias beszédben áldotta meg a főcsoport zászlóját és örömmel állapította meg, hogy ebben a szövetségben az ember megbízhatóságának és emberi mivoltának megállapításánál nem a vallás a fokmérő. Vitéz Komárnoky Gyula elnök-bajtárs mondott köszönetet a főrabbinak gyönyörű szavaiért.

— **Teadélután.** Felekezeti életünk vezető hölgyei, élükön Dr. Hevesi Simonnéval, Eppler Sándornéval, dr. tőszegi Freuni Antalnéval, Rosenberg Sándornéval és Ungár Lipótnéval diákjóléti célokra igen sikerült teadélutánt rendeztek febr. 16-án a Bristol-szálló termeiben, amely zsúfolásig megtelt a diákjóléti ügyek mindig áldozatkész híveivel.

ANGOL ELŐKÉSZÍTŐ ISKOLA

London NW 3. Regents Park Schools. Telefon: Hampstead 6428. 5. Maresfield Gardens NW 3. (fiúk részére). 110. Finchley Road (leányok részére). Előkészítő fiú- és leányiskola. Előkészítő nyilvános iskolák részére. Otthon a különböző iskolákat látogató gyermekek részére. Sportok. Héber oktatás. Szigorúan köser. Számos újabb siker. Prospektust kívánságra küld Mrs. A. Schindler. Felvilágosításokkal szolgál a Zsidó Élet kiadóhivatala. Tel.: 136-361.

— **Kultureszt Egerben.** Az egeri izr. hitközség kulturesoportjának febr. 20-án tartott estélyén Gálosi Soma író, lapunk belmunkatársának előadása nagy számú közönség előtt folyt le. A zsidó multból vett érdekes ismertetését, irodalmi becsű írásaival tette élvezetessé az előadó. Előadásának sikerére jellemző, hogy a hallgatóság kívánságára „ráadásként” még két rövidebb munkáját kellett felolvasnia.

— **Az Országos Magyar Zsidó Múzeum emancipációs kiállítása.** Mult év december 28-án volt 70. esztendeje annak, hogy a magyarországi zsidóság emancipációját kimondó 1867:XII. t.-c. életbelépett. Ebből az alkalomból az Országos Magyar Zsidó Múzeum kiállítást rendez, mely a magyarországi zsidóság emancipációjának egész történetét bemutatja. A hatalmas anyagot nemcsak a zsidó múzeum saját gyűjteményéből vették, hanem jelentékeny részben az Országos Levéltár, a Nemzeti Múzeum és a parlament múzeum anyagából is. A kiállítás felöleli az 1790-92. országgyűlésen hozott zsidótörvénytől kezdve a mult század parlamenti vitáit, az egykori sajtót, a történeti szerepet betöltő férfiak portréit és az egész miliőt, amelyből az emancipáció nagy történeti gondolata megindult és megvalósult. A kiállítást március 6-án nyitják meg.

Síremlekek

a legolcsóbb árban
Löwy-nél Budán
II. Fő-u. 79. Tel.: 151-581.
Fióküzlet és telep III. Bécsi-út.
A trolleybusz indulási állomásától 2 percnire.

Steiner Árminné

imakönyvkereskedése מוכר ספרים
Budapest VI., Király-u. 8. Tel.: 123-806

imakönyvek, finom minőségű gyapju- és selyem-talaszok, kegyeszek, Menyasszonyi imakönyvek nagy választékban, legfinomabb bőrkötésekben. **Megilla, haggada** magyar fordítással. Templomi aranynimzések olcsó árban.

Dénes Béla színházi és irodalmi revüje

Három premier két napon belül, kissé sok a jóból még a kritikusknak is. Szerencsére sok mondanivaló egyikről sincs. A *Nemzeti Színház*ban bemutatott bolgár darab csak mint kuriozitás hatott. A *Zivatar* szerzője már rég nem él, felesége után maga is önkézzel vetett véget életének s ez az eljövendő sors végigvonul a darabon, amelynek különben szép és izgalmas második felvonása mutatja csak írója tehetségét. *Tasnády Ilona* és *Csörtös Gyula* elsőrangúak, a többiek jelentéktelenek. *Patkós György* első rendezői munkája minden dícséretet megérdemel. A *Vígszínház* egy nem a színpadára való *Hunyady* darabbal rukkolt ki. (A Bors István minden porcikájában a Nemzeti színpada s a Nemzeti közönsége után áhítzik.) *Páger* irama lendíti (de nem sikerre) a darabot. Rajta kívül felejtethetetlen *Bihary* remek parasztja. Jobb, mint Rózsahegyi a fénykorában. Végül a *Művész Színház* keresi és nyilván meg is találja az olesó sikert *Lakatos László & Co.* darabjával, *Góth* és *Rátkai*, a bűbajos *Egri Mária* remekelnek. A közönség hangosan derül az ismert pesti viceken s még ismertebb szituációkon. Végül említsük meg, hogy a *Belvárosi* egy régi darabot újít föl, a *Lamberthier* urat. Nem tudjuk mi az oka, hogy most *Duo* címen hirdetik, hiszen nagyon sokunkban elevenen él még a darab s él még *Hollós Ilona* és *Gellért Lajos* játéka. A két hatalmas szerep most is jó kezekben van, *Makai Magit* s *Beregi Oszkár* kezében. Biztosan sokan lesznek, akik már csak az ő kedvükért is megnézik még egyszer a darabot.

Mohácsi Jenő érdemeire nem kell külön felhívni a figyelmet. Neki már eddig is végtelenül sokat köszönhet úgy a magyar, mint a világirodalom. *Madách* remekművének fordítása maga is kis remekmű s ez a fordítás nyitotta meg az utat *Madách* külföldi elismertetése felé. A tragédiát eddig majd harminceszor játszotta a *Burgszínház* s majdnem ugyanennyiszor a hamburgi állami színház. A tragédia fordítását most nyomon követi a *Csongor* és *Tünde* német átültetése (Vajna kiadás), mely válljuk be, ezerszer

nehezebb munka volt a *Tragédia* átültetésénél. *Vörösmarty* nyelve a legpompázatosabb, legbiedermeierebb magyar nyelv, azért is érzik s értékelik aránylag kevesen s azért tetszik sokaknak jobban *Berzsenyi* férfias egyszerűsége, minden cifraságot tudatosan mellőző nyelve. Ezt a nyelvet visszaadni németül, megsejtetni a német olvasóval minden hamvaságát s frissességét s amellet szem előtt tartani, hogy 107 évvel ezelőtt megjelent műről van szó, amelynek azonban 1938-ban az eleven szó s a színházi előadás ballasztjával kell hatni s hódítani; mindez olyan teljesítmény, mely elvélhetetlen helyet biztosít irodalmunkban Mohácsi Jenőnek. Sajnos nincs helyünk arra, hogy egybevevessük az eredeti sorokat a német átültetéssel, elég, ha némi ízelítőt kapnak olvasóink. Ime a *Csongor* und *Tünde* zárószorai:

*Die Mitternacht kommt und kalt
ist die Nacht,
In Trauer sinkt unter die himm-
lische Pracht.
Komm, Liebster, dich freuen mit
mir in die Nacht,
Nur sie, nur einzig die Liebe,
sie wacht.*

Grünwald Miksa még egészen fiatal ember s jelenleg a jeruzsálemi egyetemen dolgozik. A Minerva Társaság kiadásában most jelent meg hatalmas feltűnést keltő műve, *Zsidó Biedermeier* címmel. A könyv hatását legjobban talán azon mérhetjük le, hogy az *Új Magyarországn*ban *Rajniss* vezércikkben elmélkedett róla. Igen, bármit is írt róla *Rajniss*, *Grünwald Miksa* könyve esemény, nemcsak zsidó, hanem magyar irodalmi s társadalmi szempontból is. A szerző hatalmas tárgyi tudással vizsgálja a zsidóság szerepét a magyar szellemi életben. „Az a szellemi világ,

melybe először illeszkedett bele a magyar zsidóság egyenjogú, tevékeny tényezőként, a német *biedermeier* volt. Majd ezer évnyi itartózkodás után, 1819-ben történt meg először, hogy zsidók Magyarországon nem héber, hanem európai nyelvű, irodalmi igényű alkotásokkal léptek föl.” Szépen föl-vázolja, hogy a zsidóság miért éppen a német szellemiségben tudott először elhelyeződni s megmutatja ennek a szellemi áramlatnak útját hazánkban is. Legizgalmasabb fejezeteit éppen a magyar aufklärismus korszakának vizsgálása teszi, mert ezekből a fejezetekből kiderül, hogy a XVII—XVIII. században mily nagyszámmal akadtak olyanok, akik változtatni akartak a zsidók embertelen helyzetén. A héber nyelvvalósággal divattá lett, az utrechti egyetem héber tanára pl. *Apafi Mihály* erdélyi fejedelemnek dedikálta művét. Egy soproni polgármester felesége, *Balduin Dorothea Sophia* még rabikkal is levelezett. *Apáczai Cseri János* egyenesen rajong a héber nyelvért s ezt írja: „Te szent vagy, te bölcs vagy, te isteni vagy. *Midón* el lesz felejtve minden más nyelv, te fennmaradsz...” Tanítási terveiben nagy helyet foglal el a héber nyelv tanítása s állandó idézője a *Talmud*nak is. De később is, a XVIII. században, állandóan nagyszámban akadtak a zsidóságának védői. *Gróf Haller József*, az 1790-es országgyűlés zsidókérdést tárgyaló bizottságának elnöke élesen elítéli azokat, akik a rituális gyilkosság vádját emelik a zsidók ellen, mert az sem a Bibliában, sem a *Talmud*ban föl nem található. *Ha a zsidókkal a társadalom úgy fog bánti, mint emberekkel* — mondja — *hasznos polgárai lesznek az államnak.*

Grünwald Miksa könyve tudományos mű, de üdvös lenne, ha minél többen olvasnák és ismernék.

A *Pantheon* három kis füzetet adott ki gyors egymásutánban az aktuális világeseményekről. *Hatvany Bertalan* igen alapos tanulmányban foglalkozik a kínai kérdéssel, *Demény Pál* a földközi-tengeri problémákat világítja meg, míg *Horner Miklós* a palesztinai kérdéssel ír. Sajnos, nem azzal a tárgyilagossággal s főleg nem azzal a tárgyismerettel, amely az ilyen bonyolult témánál

Most jelent meg!
A zsidók köz és magánjoga
Magyarországon a honfoglalástól
napjainkig
Írta: Dr. STEIN ARTHUR
Ára: 3 P.
Kapható
minden jobb könyvkereskedésben.
Megrendelhető e lap kiadóhivatalában.

elengedhetetlenül szükséges. Az ilyen kis fizeteknek azonban megvan a maguk értelme, gyors és pillanatnyi tájékozódást nyújtanak. Persze ez egyben legnagyobb hátrányuk is. A kiadót mindenestre már a vállalkozásért is díesérni kell.

És végül emlékezzünk meg két szépirodalmi műről is. Révaiék kiadásában jelent meg

Nyíró József búbájosan szép, de végtelenül komor s tragikus novel-láskötete a *Kopjafák*, míg a *Nyugat* egy értékes s szép *Dallos Sándor* kötettel gazdagított bennünket, a *Dunántúli legendák könyvével*. Dallos Sándor különben is egyike legtehetségesebb, legízesebb, fiatal, paraszti sorból származó íróinknak, akinek művészi készsége, mesélő kedve egyre izmosabban bontakozik ki.

ság teljesen zavartalanul vehetett részt.

A litván alkotmány megváltoztatása aggodalommal töltötte el a Litvániában élő nemzeti-ségi kisebbségeket, mert az új alkotmányból teljesen hiányoznak a kisebbségek védelmére vonatkozó rendelkezések. Ezzel kapcsolatban a J. T. A. tudósítója kérdést intézett *Tschalikas* tábornok belügyminiszterhez, aki válaszában kijelentette, hogy az alkotmány egy külön paragrafusa leszögezi, hogy a törvény előtt minden litván állampolgár egyenlő és senki jogaiban sem nemzetiége, sem felekezete miatt korlátozása nem lehet. A litván nép egyébként sem feledkezett meg arról, hogy a zsidóság mily nagy szerepet játszott a litván nemzet szabadságharcában és mily nagy mértékben járultak hozzá a külföldi zsidóság vezetői az önálló litván állam elismertetéséhez.

ZSIDÓ VILÁGKRONIKA

Schuschnigg beszédét

az osztrák zsidóság osztatlan megnyugvással fogadta. Vezető zsidó személyiségek egyhangúlag annak a meggyőződésüknek adtak a beszéd elhangzása után kifejezést hogy a szövetségi kancellárnak valódi humanitástól s szinte szabadságszeretettől átítatott szavai szétozlatlák azt a lidérenyomást, mely a zsidóságra a berchtesgadeni megállapodás óta nehezedett. Különösen megnyugtatóan hatott a birodalmi kancellárnak az az ünnepeies kijelentése, melyben ismét leszögezte minden állampolgárnak a törvény előtti egyenjogúságát és hangsúlyozta, hogy az osztrák politikai élet változatlanul a májusi alkotmány alapján áll.

Mindezek ellenére

sem tekinthető teljesen kizártnak, hogy belpolitikai téren nem lesznek-e mégis a rezsim változásnak a zsidóságra következményei. Az antiszemita szövetség lapja máris éles hangon követeli a nürnbergi törvények bevezetését Asztriába. Ezenkívül a szövetség Baden bei Wienbe nagygyűlést hívott egybe, amelyet azonban a hatóságok betiltottak.

A román zsidók egyesülete az új alkotmány fölötti

népszavazás befejezése alkalmával hódoló feliratot intézett Károly királyhoz, melyben annak a reményüknek adnak kifejezést, hogy az új alkotmány az ország megerősödését és haladását fogja elősegíteni. A népszavazásban egyébként a zsidó-

A SZIDRA MARGÓJÁRA PÖKUDÉ

Irta: Dr. RUBINSTEIN MÁTYÁS
szekszárdi főrabbi

„Ki anán hásém al hámiskon jómom vóes tihje lálólh bó löéné chol bész Jiszróel böchol mászchem — Mert az Örökkévalónak felhője vala a hajlékon nappal, éjjel pedig tűz vala azon, az Izrael egész háznépének láttára, egész vonulásuk alatt.”

Az isteni gondviselés útjai gondviselészerűek, jövőndő üdvöt rejtők, amit az emberi véges látás nem lát meg mindjárt, csak később eszmél rá az isteni jóságra, az isteni bölcseségre. „Mert nem az én gondolataim a ti gondolataitok s nem a ti utaitok az én utaim... Mert amint magasabbak az egék a földnél, aképen magasabbak az én utaim a ti utaitoknál s gondolataim gondolataitoknál.” A Midrás szerint már az anyagi világ teremtésénél is bizonyos alaptervezet szerint járt el az Alkotó, mennyivel inkább így kell annak lennie a szellemi világot illetően, amelyért ugyancsak a Midrás tanítása szerint, létrejött maga az anyagi világ is. Az Örökkévaló egy esodlatos vallást ruházott Izraelre. Úgy látszott kezdetben, hogy az csak Izraelnek szólt. Hiszen ily értelemben szólt akkor az Örökkévaló is Izraelhez: „Vihjiszem li szögüll mikol hoamim — És lesztek ti nékem tulajdon népem az összes népek közül.” S mégis hallgatagon már akkor úgy rendeltetett, hogy az Izraelnek adott vallás, vallása legyen az egész világnak, mint az Örökkévaló nevében beszélő próféta mondá: „Knözszátichó löör göjim — A népeknek világosságul adtalak.” De Izrael vallásának fennmaradását

nagy veszély fenyegette a bálványimádó népek világában. Egyedülálló volt egyistenimádó hitével valamennyi pogány vallás között. Olyan volt, mint egy szigeteske a nagy óceánban, amelyet a hullámok szüntelenül ostromolnak. Bele is sodródott nem egyszer a bálványimádásba. Izrael vallása mégis maradt, mert az Örökkévaló az oltalmának felhőjével védőleg borítá azt: „ki anán hásém al hámiskon — Az Örökkévaló felhője vala a hajlékon”, Izrael vallásának szent hajlékán. „Jámom—Nappal”. Amikor a többi vallások közömbösen állottak Izrael vallásával szemben. Nem törődtek vele, van-e, nincs. Jött azután egy új korszak, amikor egy újonnan keletkezett hit az éj homályába borulással fenyegeté Izrael eszményien egyistenhívó vallását. Izrael vallása diadalmasan ekkor is megállott, a benne világaló isteni tűznek fényénél, világosságánál fogva. „Vóes tihje lálólh bó — Éjjel pedig tűz vala azon”, kilövelt a benne világító háznépének láttára egész vonulásuk alatt.”

Izrael fiai soha nem tévesztették ezt szem elől s mindig tisztelték hitüket s rendületlenül kitartottak mellette. Most, fájdalom, mintha Izrael fiai erről megfeledkezének, tömegesen elpártolnak, elhagyják az ősi hitet, amely oly előkelő helyet biztosít Izraelnek a népek parteon-jában. Vajha Izrael hitének isteni fénye felragyogna ebben az éjszakában, magukhoz térítve, magukra eszméltetve a gyönöket, megtántorodottakat, tévelygőket!

FÜSTÖLT LIBAMELL

orth. kóser, kg P 2,80 combbal P 2,50
chomecz zsír P 2,50, Húsvéti zsír P 2,70,
liba szálmái P 3.—, 5 kg vételnél franco
Heisz, Debrecen, Simonffi-utca 5. szám.

AUTOCAR a
M. N. B. e. a
Bécsi Vásárra
Menetidj: **P 27.-**

1938 március 18-tól március 21-ig
Utlevél nem szükséges!

Felvilágosítás:

A ZSIDÓ ÉLET kiadóhivatalában
Budapest, VII., Erzsébet-körút 18.
Telefon: 136—361.

VIDA DEZSŐ 20 éves elnöki jubileuma

Bensőséges ünneplésben részesítette február 20-án a mohácsi Izr. Hitközség érdemes elnökét, Vida Dezsőt, abból az alkalomból, hogy 20 éve vezet fáradhatatlan buzgalommal és lelkiismeretes ügyszeretettel hitközségét. A zsúfolásig megtelt, virágokkal díszített tanácssteremben a hitközség képviselőtestületén kívül megjelent a Nőegylet, Szentegylet és az Ifjúsági csoport küldöttsége. *Károly* Manó alelnök nyitotta meg a díszközgyűlést, majd küldöttség ment a jubilánsért. A terembe érkező *Vida* Dezsőt szünni nem akaró ováció fogadta. *Károly* alelnök nagyszabású beszédében méltatta az elnök 20 évi működését. Megállapította, hogy ennek a 20 esztendőnek alkotásai ércnél maradandóbb emlékművei *Vida* Dezső munkásságának. Nagyhatalú beszéde után dr. *Schwartz* Béla ügyvéd, jogügyi tanácsadó tartalmas és szép beszédben üdvözölte az elnököt, majd bejelentette, hogy a hitközség *Vida* Dezső nevére, nagyrabecsülése és hálája jeléül az „*Alt Gyula Szeretetház*”-ban 1000 pengős alapítványt létesít. *Dr. Fischer* Ernő ügyvéd, az iskola-szék, *Rosenthal* Rezső ny. tanító a Szentegylet, *Ehrenfeld* Antalné alelnök, a Nőegylet nevében közvetlen szavakkal üdvözölte az elnököt. Az ifjú generáció nevében *Káldor* Jenő lendületes beszédben köszöntötte a jubilánst. *Dr. Flesch* Ármin főrabbi mélyenszántó, bibliai idézettekkel átszótt beszédében adta áldását az elnökre.

A nagy tetszéssel fogadott beszéd után *Vida* Dezső mondott meghatott szavakkal köszönetet a meleg üdvözlésekért. Összetartásra, Isten, Haza és egymásiránti szeretetre buzdítva, megkapó szavakkal válaszolt minden felszólalásra. Néhány mondatban megemlékezett az elmúlt 20 év történetéről. Hálás szavakkal rótta le háláját a zsidóság nevében azoknak a nagyjainknak, akiknek a 70 év előtti emancipációs törvényt köszönhetjük. Kérte a Mindenhatót, adjon országunk vezetőinek bölcsességet és igazságszeretetet, hogy a zsidóság nyugodt békességben dolgozhasson sokat szenvedett hazánk felvirágoztatásán és adja az Örökkévaló, hogy a most élő legöregebbek is megélik valamennyiünk legforróbb óhaját: szeretett hazánk régi határaitnak békés úton való visszaszerzését.

Az őszinte szeretet bensőséges megnyilatkozása volt ez az impozáns díszközgyűlés.

Kereszténység, nyilaskereszt, zsidóság

A röpiratok korszakát éljük. A sok nyomdai termék úgy tűnik föl, mint egy nagy guerrillahare eszköz. Utánuk jön majd a bellum contra omnes vagy a józan ész és az emberiség diadala. Ez utóbbit szolgálja az a három ív terjedelmű, sárgaborítékos füzet is, mely egy érdemes és fürgé tollú újságíró, *Zsadányi* Oszkár ismerteti meg velünk. Nevét a könyv címlapján nem tünteti föl, hanem csak a szöveg végén szerényen meghúzódvá szerepel, mintha nem egy kis könyvet adna az olvasó kezébe, hanem csak egy izgalmas riportot a „ma” legaktuálisabb kérdéséről.

A füzet elején olvasható a legdicsebb magyarnak, *Kossuth* Lajosnak 1882 október 11-én írt levele mint Bevezető, a könyv végén pedig a magyar közélet ötven kiválóságának hiteles és hiteltérdemlő nyilatkozata a zsidó kérdésről. E nyilatkozatok elseje *Magyarország kormányzójának* emlékeztető decemberi beszéde, befejezésül olvasható *Ottó királyfi* ugyancsak decemberi szenzációs üzenete, közbül pedig *Zsadányi* Oszkár boncolja a szomorú témát szépen, tárgyilagosan és mindenki számára megérthetően, akinek még van érzéke az igazság legszentebb eszménye iránt.

Ha a nyilasoknak vannak megszámlálhatatlan ezreseik mérgező propagandájukra, kívánatos volna, ha minden zsidó ember megszerezné *Zsadányi* Oszkár könyvecskéjét legalább egy példányban és elolvasás után eljuttatná valamely nyilas vagy nem nyilas polgártársához, hogy megvalósuljon a szerző óhajta: „ha csak egy embert győztünk is meg, akkor nem volt munkánk meddő”. A könyv az „Ige” kiadása, ára nincs feltüntetve. Megérdemelné, ha ráterelődnék azok figyelme, akikre felekezetünk sorsa bízva van.

—nyi—or

— **Ügyvédi hír.** *Dr. Raj* Sándor ügyvéd irodáját VIII., *József* körút 8. II. 5. sz. alá helyezte át. Telefon változatlan.

*

— **Avigdor** *Hamméiri-jubileumi* estét rendez a Cionista Szövetség és a Magyar Zsidók Pro Palesztina Szövetség (*Andrássy-út* 67. I.) március 9-én, szerdán este fél 9 órai kezdettel. Megnyitót tart dr. *Miklós* Gyula, előad dr. *Patai* József, *Hamméiri* verseiből szaval *Bartos* Gyula, *Hamméiri-Kelen* kompozíciókat ad elő *Flesch* Imre, hegedűszámmal közreműködik *Fenyves* Lóránd. Belépődíj nincs.

Emlékek

Írta: FELEKI SÁNDOR

(21)

Palágyi Lajos

I.

Elismert költő volt, kinek hazafias és egyéb szép verseit ország-szeret szavalták. A legelőkelőbb lapok szívesen közölték költeményeit s a Magyar Tudományos Akadémia az Anyaföld című eposzát nagydíjjal jutalmazta, kiemelve a műből kisugárzó meleg hazaszeretetét. Mindenkinek meglepetésére a kommunizmus után, a szovjettanok hirdetésével vádolva, elvesztette tanári állását, nyugdíját, a Petőfi-Társaság kizárta emiatt tagjai sorából s éveken át hasztalan küzdött tollal és szóval az ellen, hogy ezen, általa igazságtalannak tartott megbélyegzéstől feloldják azáltal, hogy ezen irodalmi társaság tagjai közé visszavegye. Nem enyhítette fájdalmát

az, hogy a kultuszminisztérium utóbb visszaadta nyugdíját. Amint mondotta, nem akar azzal a tudattal és megbélyegzéssel sirba szállani, hogy ezen előkelő irodalmi társaság őt hazafiatlanság címen köréből kirekesztette. Testileg és lelkileg megtörve hunyta le szeméit a nagy tehetségű poéta az 1933. év tavaszán a *Margit-körút* 5a. háznak egy harmadik emeleti kis szobájában, kora reggel, amikor épen egy szép vers írásába fogott.

Palágyi Lajos a szegénységnek és a szegényeknek költője volt. A küzdelem, a szenvedés, a nyomor, mely őt és embertársait bilincsekbe veri, ezek esaltak ki költői pályájának kezdetén lantjából bánatos, fájó

WIEN * GRAND HOTEL

hangokat. Kétségbeesetten saját szomorú életén, elborulva nézi a látóhatárt és keserves panaszokat sir a gyötrelmes élet miatt, melyet neki, szüleinek és testvéreinek kell végig küzdenie. Ezt a bánatos szeretetet megosztja a néppel, amelynek a sors szintén csak küzdelmet és gyötrelmet juttatott osztályrészüli. Aki végigolyasta ezeket az előgikus, megrázó verseket, főleg a *Küzdelmes évek* és *Komor napok* című első versesköteteiben, annak lelkében soká fognak visszhangzani a fájdalmas, mély sóhajok, melyek a poéta lelkéből felszállanak. Ebbe a borongós, sötét hangulatba csak ritkán szűrődik egy derűs sugár, hogy újra helyet adjon a lemondás fájó panaszának, a csüggedés komor gondolatainak. Multjában nem talál egy pillanatnyi örömet s a jövő nem kecsgeteti mással, mint-hogy végig kell szenvednie nemcsak a saját, hanem családjának s a népnek nyomorát is. A néphez irt versében, melyet tizennyolc éves korában írt, már így jajdul fel:

*Ha tudnád népem, hogy szereltek én,
Te élsz szívem legmélyebb rejtekén.
Te vagy szerelmem, hitem, ideádom,
Te kívüled nincs semmim a világon.*

*Azok a sápadt, görnyedt alakok,
Fázó gyermekek, síró asszonyok,
Kik járnak-kelnek úton-útfélen,
Azokat, ó, azokat szeretem.*

*Fényes teremben, mámor közepett,
Ti lengtek elém, megtört betegek.
Újjongó hegedű hangjaiban
Tört zokogások hallom untalan.*

*Ó, érzem, érzem, mindenem tied,
Ez a szív itten, ez a te szíved.
Az én keszvem sir fel bánatodban,
S keblemben, népem, a te véred
dobban.*

Amily szeretettel csüng a népen, a szenvedőkön, ép úgy gyűlöli a hatalmon levő zsarnokokat, akik léha gyönyörök közt élnek napjaikat. De daloljon bármiről is, mindegyik költeményén átrezeg a fájó tudat, hogy az élet sötét útjait kell végigjárnia.

*Előre látom végzetem:
Haszontalanság életem.
Hiába küzdök, elbukom
A féltáton.*

*Körültem gyönyör árja forr
S reám nem vár más, csak nyomor,
S mely elkísér majd útamon,
Gyűv, bánatalom.*

*Sötét volt életem hajnala,
Még sötétebb lesz alkonyja.
Nyomorultán elpusztulok,
Mint anyyi sok.*

Aki *Palágyi* gyötrelmes ifjúságát ismeri, bizonyára azt is elismeri, hogy e komor, megrázó kitérők nem affektációk, hanem kétségbeesett lelkének mélyéből fakadnak. Nyomor és betegség kísérték őt egész életén át s ez az oka, hogy már tizennyolc éves korában, amikor első versei megjelentek, a legsötétebb színben látja a világot. De hát mibe is bizakodhatott? Ide-oda hányattatva, még az sem adatott meg

neki, aki a tudás után mohón vágyódott, hogy iskolába járhasson. Ugy nőtt fel, minden szellemi gyámolítás nélkül, anélkül, hogy könyveket vásárolhatott volna, anélkül, hogy behatolhatott volna a tudás titkaiba. Boldog volt, ha a falusi fűszeres makulatúra papirost adott neki sajnálkozásból s ezen papirhulladékokból szivta magába előhón az ott kinyomott híreket, ismeretterjesztő cikkeket. Amikor első verseit közölték tizennyolc éves korában az előkelő szépirodalmi lapok, közöttük a *Vasárnapi Ujság* is, még verstan sem volt kezében s csak formaérzéke diktálta neki a verssorokat. Mint az erdő madara, elénekelte mindazt, ami szívért, lelkéért nyomta, s ennek mindig bővében volt. Egész szomorú életét tárja elénk már tizennyolc éves korában ezen fájdalmas poemában:

*Ifjú vagyok, még alig éltem
S mikén mentem keresztül én!
Hogy borzadok, ha elmerengek
Életem sötét történetén.*

Gyermekkorom nem volt gyermekkor,

*Nem ismerém az örömet.
Míg más fiúk kint játszadoztak,
Nekem feküdnöm kellett.*

*Korán megértem az életre,
Korán egynéhány év alatt
És megmérgeztem ifjú szívem
Sok keserű tapasztalattal.*

*És míg más ifjak tette vágyón
A harc terére léptenek,
Én már megálltam tört erővel,
Csalódtott szívvel, csüggeteg.*

Ez a borongó hangulat vonul végig az *Éji madár* című költeményén, amelyben bús, megrázó vallomást tesz arról, hogy a nyomorúsághoz már annyira hozzászokott, hogy anélkül már meg se lehetne:

*A sors önkénye mindig üzött engem,
Egy jó napom még nem volt*

*életemben,
Ha más kéz nem bántotta lelkemet,
Tulajdon kezem: az sebezte meg.*

*A tavasznak sohsem örültem én
S az ősz gyümölcsét sohsem élveztem.
Boldogtalan, megátokzott vagyok:
De mégsem irigyellek, boldogok.*

*Ó, ez örök gyász idől esik nekem,
A kinokból kéjt merít életem.
Mint viruló fa süppedt sír tövében,
A pusztulásban gyökerezdem én.*

A londoni „Hom Exhibition“

1937 kozmetikai szenzációja a ráncos petyhüdt, klimaktériumban leromlott arc-bőr javításának új tudományos módja, otthoni kezelés mellett.

Felvilágosítás:

GRÉ KOZMETIKA Budapest, IV, Petőfi Sándor-utca 10. — Párisi-utca 3.

Ugyanott kozmetikai kurzusok, laboratoriumi kiképzés.

Ez a pesszimiztikus, sötét hangulat még szerelmi verseiben is mint nehéz, szürke köd ül lelkére. Álljon itt mutatóul kettő:

MAJD HA ELJÖN...
*Majd ha eljön a tavasz,
Drága szeretőm,
Ovalos léptekkel járj
Kint a zöld mezőn.
A pázsitot kiméld meg,
Virágra ne hági,
Tán ép porló szivemből
Nőtt a fű, virág.*

VIRÁGOS, FÉNYES KIKELET.

*Virágos, fényes kikelet,
Meg nem csalog már szívemet!
Ragyogó arany napugár,
Szívembe fényt nem lopsz be már!*

*Bohókás, játszi szerelem,
Többé nem incselegetek velem!
Szerelmem, sugár kikelet,
Ah, vége, vége, oda lett!*

(Ezen életrajz befejezése a jövő számban.)

GYORS HIRDETÉSEK

FÉRJJEZ ADNÁM komoly, hivatalban lévő 26 éves leányomat, kinek 10.000 pengője és kelengyéje van, 34–38 éves úriemberhez, kinek szintén megfelelő pozíciója van. Levelek, *„Nagyműveltségű“* jelígere a kiadóba.

DIPLOMÁS, esinos hugom részére keresek 34–40 évi körüli biztosállású úriembert. Teljes berendezés és 5000 pengő hozománya van. Közvetítők kizárva. Leveleket *„Kereső asszony“* jelígere a kiadóba kérek.

MEGNÖSÜLNE jó állásban lévő 28 éves úriember, *esetleg benősülne*. Elvenne 20–22 éves esinos úrilányt némi hozománnyal. Levelek *„Textil műszaki“* jelígere a kiadóba.

ISKOLÁSGYERMEKEK német-magyar oktatását ebédkoszt ellenében vállalnam. *„Nagytudású nő“* jelígere a kiadóba.

Libacomb füstölve, orth. kóser, elsőrendű P 2.20. Libaszalámi P 3.— Libaszír P 2.40. 5 kg. vételnél franco Schwarzrnal Debrecen, Pásti-u. 2.

MEGTANITANÁM csekély díjazásért frivolitás (hajómunka) készítésére. *„Különleges esikpe“* jelígere a kiadóhivatalba.

BETEG FELESEGEM MELLÉ, kis háztartásomba vallásos házvezetőnő vennék. *Eves bizonyítvánnyal* rendelkezők írjanak. *„Csalódtag lesz“* jelígere a kiadóhivatalba.

SZÉP KIEJTÉSSEL bíró német kisasszonyt keresek 6 éves kislányom mellé. Házimunkát végeznie nem kell, csak varrni és kézimunkázni tudjon. *Goldstein Elemérné, Debrecen, Hatvan-u. 16.*